

Siette Aargangs fjerde Heste.

I.

Winterforelæsninger ved Kiøbenhavns Universitet fra 1ste November 1798 til 1ste April 1799.

Theologernes.

Claus Grees Hornemann, Doc. og ordentlig Professor i Theologien, fortsætter offentlig sine antropologiske Forelæsninger, privat forklarer han Jesaja Spaadomme, Christi Taler og Pauli Skrivelse til de Romere.

D. G. Moldenhawer, Doc. og ordentlig Prof. i Theologien, forklarer offentlig den anden Deel af Moralt theologien. Privat igientager han ved Examination den første Deel af Dogmatiken. I hans exegetiske Forelæsninger fremfatter han for dem, som ville forsøge eller øve deres Kræfter i Fortolkningskonsten, de fornemste Sectioner af Evangelierne til at forklare.

M. Nic. Edinger Balle, Doc. og ordentlig Professor i Theologien, holder offentlig bibelske og cateketiske Forelæsninger.

Frid. Münster, Doc. og ordentlig Prof. i Theologien, ophlyser offentlig den augsburgske Troes Bekjendelse; privat foredrager han den

den theologiske Encyclopædi, og giennemgaaer den sidste Deel af Dogmatikens Historie.

Juristernes.

Laur. Wörregaard, ordentlig Prof. i Lovkyndigheden, forklarer offentlig Procestretten, privat Ret til Ting, tilbyder ogsaa sin Tjeneste, isald nogle forlange at øves i den juridiske Praxis.

Joh. Frid. Vilh. Schlegel, Doc. og overordentlig Professor i Lovkyndigheden, foredrager offentlig den juridiske Encyclopædi, læmpet efter deres Brug, som lægge sig efter Fædrenelandets Rettergang; privat forklarer han den absolute Naturens Ret, tilligemed Ret i Ting efter de dansk-norske Love. Han tilbyder ogsaa sin Tjeneste, isald nogle ville lægge sig efter at opløse juridiske Spørgsmaale skriftlig.

Frid. Th. Zurtigkarl, overordentlig Prof. i Lovkyndigheden, forklarer offentlig den hypotetiske Naturens Ret; privat Personernes Ret efter de dansk-norske Love. Han tilbyder ogsaa dem sin Hielp, som forlange hans Tjeneste i at forklare en eller anden Deel af den romerske Lovkyndighed.

Adr. Benj. Benson, Adjunct i det juridiske Facultet, vil søge offentlig at ophlyse Folke

retten, saavel den naturlige, som positive; privat forklarer han den Deel af den danske Jurisprudents, som har med Handelsfager at giøre.

Medicinernes.

Mathias Sæptorph, ordentlig Prof. i Medicinen og Giordemoderkonsten, fortsætter offentlig Kl. XII Neurologien paa det anatomiske Theater; privat handler han anatomisk og physiologisk om de udvortes Sandser. Kl. IV forklarer han Grundene til Giordemoderkonsten efter sit System; privatistinte lærer han samme Konstes Operationer og Haandgreb, tilligemed dens literaire Historie.

Joh. Clem. Tode, Doc. og ordentlig Prof. i Medicinen, lærer i sædvanlig Time Materia Medica af Dyre- og Mineralriget; i en anden Time foredrager han for de Lysthavende Semiotiken.

Frid. Lud. Bang, Doc. og Prof. i Medicinen, bliver ved at lære den medicinske Praxis ved de Syges Senge i Frederichs Hospital, og at forklare udsøgte Tilfælde af Hospitalets Journal.

Hen. Nic. Næshem, Doc. og offentlig Prof. i Experimental-Physiken, foredrager i offentlige Forelæsninger sin Mening om Bruno's medicinske System, og lærer i private Experimentalphysiken efter Hauch's Begyndelsesgrunde.

Gottfred Becker, overordentlig Prof. i Chemies, lærer offentlig Experimentalchemien, privat den teknologiske og oeconomicke.

Joh. Sylvester Sæptorph, Doc. i Medicinen og Lector i Giordemoderkonsten, forklarer offentlig for Giordemødrene Begyndelsesgrunde.

ne i Giordemoderkonsten i den sædvanlige Time. Privat tilbyder han dem, som lægge sig efter Medicin og Chirurgi, et Cursus af chirurgiske Operationer, som han foretager paa Menneskeaadselet.

Philosophernes.

M. Abr. Kall, ordentlig Prof. i Historien, foredrager offentlig den gamle nordiske Mythologie, privat Kl. X Danmarks og Norges ældre Historie, og i en Eftermiddagstime udvalgte Stykker af den nyere Historie efter Büsch. Han fortsætter ogsaa Disputerøvelser.

M. Børge Riisbrigh, ordentlig Prof. i Logik og Metaphysik, foredrager offentlig Ontologien, privat Logiken fra IX-X. I andre Timer igientager han hvad som er giennemgaaet, og giver Kundskab om philosophiske Bøger.

Thomas Bugge, ordentlig Prof. i Mathematik og Astronomie, vil paa et andet Sted offentlig bekendtgjøre sine Forelæsninger, naar han kommer tilbage fra sin Rejse til Frankrig.

M. Nicolaj Kall, ordentlig Prof. i de østerlandske Sprog, lærer offentlig det arabiske Sprog, privat forklarer han Salomons Ord-sprog, vil ogsaa komme dem til Hielp, som ved analytiske og ellers ønske at bestyrke deres Kundskab i det Hebraiske Sprog.

M. Jacob Baden, ordentlig Prof. i Bel-talenheden, forklarer offentlig Cicero's Tale for L. Mucana. Privat bringer han Propertius til Ende. Endelig Privatistinte foredrager han den literaire Archæologie, efter den Ernestiske Haandbogs Ansættel.

M. Laurits Sahl, ordentlig Prof. i det græske Sprog, forklarer I) udvalgte Stykker af

Xenophons Socraticke Markværdigheder, 2) Æschyls Tragoedie Agamemnon, 3) igientager han efter Sædvane denne Tragoedie ved Examination fra XI - XII.

M. Jeremias Wølbike, ordentlig Prof. i Mathematiken, lærer offentlig fra IV - V Begyndelsesgrundene i Algebra, privat fra XII - I den rene Mathematik efter det Kæfnerske Compendiums Anførsel; og i en anden Tilhørerne begyem Time den anvendte Mathematik. Han tilbyder ogsaa sin Tjeneste, isald nogle ønske en vis Deel af Mathematiken forklaret.

Andreas Gamborg, ordentlig Prof. i Philosophien, foredrager offentlig de første Grunde af Pædagogiken. Privat lærer han Ethika fra X - XI. Endelig forklarer han i en anden Time Reglerne for Passigrafien, som i Paris ved Trykken ere betiendtgjorte.

Stephan Sumars, Prof. i det franske Sprog, foredrager Reglerne i det franske Sprog fra XII - I Tirsdag, Torsdag og Fredag, og underretter sine Tilhørere om de berømteste Stribenter i de skionne Videnskaber i dette Sprog; fra I, II vil han ogsaa anføre dem som forlange det, i at skrive fransk.

Jacob Wolff, overordentlig Prof. i Mathematiken, forklarer offentlig om Morgenens XI, VIII Arithmetik og Algebra, privat den theoretiske Geometri og plane Trigonometri efter Karstens's Compendium. Hvad han har foredraget, igientager han ved Examination, og vil ogsaa gaae dem til Haande, som forlange hans Hielp i at forklare en eller anden Deel af Mathematiken.

Knud Lyne Rahbek, Prof. i Æsthetiken, vil tillige med sin Collega N. Nyerup fremstille

en Oversigt af den danske Poesie i Middelalderen og den nyere Tid, hvoraf den sidste vil foredrage den historisk - kritiske, den første den æsthetiske Deel. To eller Tre Timer bestemmer han til at forelæse de berømteste Poesier i Modersmaalet efter Tilhørernes Valg.

M. Jørgen Kierulf, overordentlig Prof. i Historien, foredrager offentlig de nyere europæiske Republikers nærværende Tilstand; privat de fornemste europæiske Rigers og Staters Historie.

Gregers Wad, overordentlig Prof. i Naturhistorien, forklarer offentlig fire Dage om Ugen IX - X Petrologien eller om Bergarterne, og den Lærdom om Metallerne, eller, om Pluraliteten ønsker det, Zoologien efter Blumenbach's Haandbog. Universitetets Museum staaer aabent for alle i den sædvanlige Time.

M. Rasmus Nyerup, Prof. i Litterarhistorien og Bibliothekarius ved Universitetet, foredrager offentlig den danske Poesies Historie i Forening, som sagt er, med Prof. Rahbek.

M. Peder Gierding, agter nu tredje Gang at forelæse Herodot, med hvilken han alt længe beskæftiger sig at oversætte i Modersmaalet og siden at udgive, og foretager sig derfor i dette Halvaar at forklare dens tredje Bog, ligesom han heller ikke vil lade det mangle paa private Forelesninger.

G. O. B. Begtrup, Doctor i Philosophien, foredrager privat Begyndelsesgrundene i Agerdyrknngen; offentlig Storbritanniens Land-oeconomie.

Lic. Hofman Sevel Bloch, Doctor i Philosophien, foredrager offentlig de romerske

Antiquiteter efter Eschenburg; privat vil han (saaald saa stort et Antal Lysthavende indfinder sig) i 14 Lectioner give Underretning om det engelske Sprogs Grammatik og Beskaffenhed.

II.

En dansk Reisesendes Beretning om adskillige tydske Bibliotheker.

I Hamborg ere saavel ved adskillige Kirker, som ved de til Handelens, Konsternes og Haandværkerens Fremme stiftede Selskaber, en Deel offentlige Bibliotheker. Af de forste skal Catharine, Petri, Nicolai og Jacobi Kirke have nogle gode Bærker, og hver af dem et Exemplar af Biblia Complutensia, men Bøgerne ere ikke bragte i Orden, og blive ikke gierne foreviste. Commers. Bibliotheket har en udsøgt Samling af omtrent 4000 Bøger i alle Handelen vedkommende Sag, hvorover en trykt Catalog er udgivet. Det saakaldte patriotiske Selskab har og gjort en nær Begyndelse til en Bogsamling overensstemmende med dets Hensigt, som uden Tvivl med Tiden vil blive betydelig. Det vigtigste af alle er Stadsbibliotheket. Det har foruden omtrent 90000 Bind af trykte Bøger, en meget vigtig Samling af Haandskrifter. Da det næstent ganske er opstaaet af Donationer, og uden disse ingen Fond har, saa følger heraf, dels at Fagene ere meget forskellig besatte, dels at det i den nyere Litteratur er meget ufuldstændigt, saameget mere, som disse Gaver i den sidste Tid efterhaanden ere blevne seldnere. En af de sidste Donationer var Pastor Spetzes betydelige Bibelsamling. Ni i forrige Aarhundrede havde adskillige af Hamborgs Borgere, Geistlige og Professorer skænket deres

private Bibliotheker hertil, og derfor har det især af ældre Skrifter mange Sielsheder at fremvise. Dets Brug er i øvrigt meget indskrænket, da det staaer ugentlig kun aaben i alt 4 Timer, og Bøgerne blive ikke engang til Borgernes ublaante, uden at deponere et Pant af en Species Daler for hver Bog, og Fremmede maae desuden have en Borgers Underkrift. Haandskrifterne staae i meget dunkle smaa Kamre, som synes med Flid indrettede til at skjule disse Skatte. Skjønt der i den classiske Litteratur ogsaa her ere nogle Codices, s. Ex. en Tibull og en Virgil med Servii Noter, som Heyne har benyttet, saa ere dog Vidragene til det Nye og Gamle Testaments, men især til de orientalske forskiellige Sprogs Litteratur langt betydeligere. Af det N. T. forevises 3 Codices; den eene indbefattede Evangelierne, begyndte med Matthæi 15de Capitel, og endte med Johannis Evang. Af Bogstavernes Træk og andre Grammatiske Kiendemerker, s. Ex. at de dobbelte Consonanter, især p næsten altid vare skrevne enkelte, *rupakes* for *rupakes* m. m., sluttede Bibliothekeren Professor Lichtenstein, at den var skrevet i Syrien, og satte den i det 6te Aarhundrede. Den anden, ligesaa med Uncial-Bogstaver, indbefattede Brevet til Hebræerne; Wetstein og andre det N. T. Critiker havde confereret dette Manus., men dog ikke bemærket, at det første Vers af det 2det Kapitel i dette Brev savnedes, som og, Meningens ubestemt, synes at kunde være borte. Meget yngre og mindre betydelig syntes den tredje at være, der indeholder Udtog af Apostlernes Stærninger. Af hebraiske Haandskrifter skal her være henimod 60, og af disse adskillige meget vigtige; saaledes forevises en Coder, i hvis Slutning vare tilføiede betydelige Fragmenter af Marcabæernes Bøger,

mærkværdige deels derved, at deri fandtes hele Stykker, som vor gradse Tægt ikke har, deels troede Lichtenstein at have befundet det hebraiske Sprog deri renere, end det i en Oversættelse kunde være. Om en Codex af Job bemærkede han ligeledes, at de første Capitler indeholdt en usædvanlig Mængde Varianter. I de Persiske, Arabiske, Armeniske og andre orientalske Dialecter var her en Samling af 400 Manus.; deriblandt en coptisk Liturgie fra det gode Seculum, som ansaaes for en Sielsheden, en Samling af Braminernes Sententser, Tyrkiske Neglementer for deres Fyrster, medicinske og astronomiske Bøger paa Arabisk, Rommebøger i dette Sprog, og Arabernes Erotiske og andre Poesier. Professor Zinckelmann fylder Bibliotheket det mæste af disse sine Mærkværdigheder; han har og opsat en Catalog over disse Haandskrifter, som Starck siden udgav, men da Titlerne heri ofte ere urigtig anførte, omarbejder Lichtenstein den, for med Tiden at publicere den. To Exemplarer af Biblia Complutensia, egenhændige Breve af Luther, Melancton, og andre i Reformationen vigtige Personer, en Felddcoran i octagon Format o. d. l. høre til de mindre betydelige Sielsheder. Professor Lichtenstein har store Fortienester af at have ordnet saavel den trykte som utrykte Deel af dette Bibliothek, som man med Rette kan ønske et Sted, hvor dets literære Skatte mere benyttedes, end i Hamborg, hvor, en Büsch og andre eneste Lærde fraregnede, den almindelige Handelskand levner de videnskabelige Gjenstande næsten ingen Opmærksomhed.

Bibliothekerne ved Universiteterne i Leipzig, Halle, Jena, Helmstedt og Erfurt ere ikke betydelige; om hvert af disse et Par Ord.

I Leipzig ere tvende offentlige Bogsamlinger, Universitetets og Raadets. Den første staaer paa Paullinum, en gammel og næsten faldefærdig Bygning, i dunkle Værelser og gittervæbnede Repositorier; ved Indtrædelsen i Bibliotheket møder Diet endeel smaa Kamre, som Munkes-Celler, tilfulte med Sprinkelværk for, og Overkrift: libri juridici, Theologici &c. impressi, og ved Siden af hver en Afdeeling til libri . . . Mscripti. Af trykte Bøger ere næsten ingen i den nyere Litteratur, men omtrent 20000 Bind af ældre, meest til Historien, samt scholastisk og polemisk Theologie henhørende Skrifter. Haandskrifternes Antal beregnes til 2000, blandt hvilke den theologiske Deel, især Patristisk og Scholastik, er den talrigste. I Philologien er her fornemmelig af Aristotelis Skrifter og Kommentatorer en stor Mængde Manus., Josephi Antiquiteter, περι αλωσεως og de Maccabæis, en Solinus, en Homer, som ansæes for meget gammel m. m. Under mit Ophold i Leipzig, talte man meget om, at Paullinum fra nye af skulle opbygges, og da haaber man, at naar Bibliotheket faaer et fordeelagtigere Sted, man da og vil søge Udvele til nye Bøgers Anskaffelse, og Bibliothekaren den berømte Professor Beck vil da vist bestræbe sig for at afhjælpe Bibliothekets Mangler, saavidt dets ikke betydelige Fond paa den eene, og denne særdeles vieldige somme Mands academiske og literære Forretninger paa den anden Side vil tillade det. Raads Bibliotheket er opstillet i det saakaldte Gewandhaus i en meget stor Sal, som foruden mange Malerier, er ziret med nogle meget gode Gips-Afforminger s. Ex. Laocoon, den medicinske Venus, den fornuente Gladiator, og en temmelig vel forvaret Mumie. De trykte Bøgers Antal

regnes til 40000, og iblant disse ere adskillige staldne Bærker i den ældre Literatur; men i den nyere er ogsaa dette Bibliothek meget manglende. Af Classikerne har det mange rare Udgaver; ligesaa af Bibler og Kirkefædre. Efter Ernesti fik det en vigtig Samling af Ciceroniana, og deri en Række af gamle Editioner af Ciceros forskjellige Skrifter; ligeledes har Neuhaus, en Raadsherre, efterladt det en ikke ubetydelig Folge af Horat's, især ældre, Udgaver. Manuscriptsamlingen er ligesaa stor, som ved Universitets-Bibliotheket, og har saavel i den classiske, som orientalske Literatur mange Mærkværdigheder, men er mindre bekjendt og benyttet, end hiint. Overhoved er Dets Brug meget indskrænket, da det kun staaet aabent i alt 4 Timer om Ugen, og Bøgerne ei uden mange Vanskeligheder kan faaes hjem. Til dette Bibliothek hører og et Museum, og en Myntsamling, som staaer i et Sideværelse; er det sandt, som man forsikrede, at dette Kabinet i de sidste 20 Aar neppe har været 6 Gange aabnet, saa giver det intet Beviis paa Forstandernes Videnskabelighed. At, uagtet Messerne i Leipzig give den bedste Leilighed til nye Bøgers Anskaffelse, begge de offentlige Bibliotheker heri ere saa aldeles ufuldstændige, vilde være usforklarligt, naar ikke paa den eene Side Mangel paa tilstrækkelig Fond ligesaameget hindrede hines Indkjøb, som man paa den anden Side synes at troe, at jo større Leilighed den Lærde har til Bekjendtskab med den nyere Literatur, enten hans Omstændigheder tillade ham det eller ikke, des mindre bør en offentlig Bogsamling deri komme ham til Hielp.

Universitets-Bibliotheket i Halle har vel ingen Manuscriptsamling, men af trykte Bøger omtrent 30000 Bind; disse ere temmelig vel

valgte, udstrækkte sig ogsaa til den nyere Literatur, og staae i lyse og rummelige Værelser. Det historiske Fag er bedst besat, som kommer deraf, at Sprengel er Over-Bibliothekar. Da Professorerne Wolff og Gilbert ogsaa have Deel i Opsynet over denne Bogsamling, og dens Fond, som for neppe var aarlig 100 Rd., nu ved det Berlinske Hofs Gavnildhed, er steget til henved 1000 Rd. om Aaret, vil den vist med Tiden blive meget betydelig. Et Skab med halvtredie Tusinde juridiske Disputatser, og 2de med Mynter, staae i det underste af de 3 Bibliothek-Stuer. Mynterne ere omtrent for 30 Aar siden bleve Bibliotheket forærede, og have i lang Tid ikke været rørte; for kort siden begyndte man at tænke paa at opstille og ordne dem. Tre Kasser med forhoiede Fodder staae midt i Salen, som til denne Hensigt saaledes ere indrettede, at Mynterne efter deres Følge ere indsluttede i sine Træstykker i dertil indfaarne Huller; disse Træstykker kan ved Hielp af en Jerntraad, som fra dem gaaer ud igiennem begge Kassens Sider, dreies, som man vil betragte Myntden, og oven til ere Kasserne bedækkede med et Glas, hvorigiennem de oversees. De som saaledes ere opstillede, ere meest Romerske Mynter; og da især denne Deel af Bibliotheket er den berømte og virksomme Professor Wolffs Omsorg overdraget, er der ingen Tvivl om, at dette, ei ubetydelige Kabinet, om kort Tid vil gandske blive paa samme Maade opsat, og benyttet til Anviisning for de Halliske Studerende.

I Jena er Universitets-Bibliotheket ikke meget betydeligt. Dets Sted er ikke fordeeltigt, da Bygningen ligger lavt, og Værelsernes Gulv er belagt med Muursteen. Det har henved 36000 Bind, og deriblandt adskillige gode Bærker, s. Er.

Montfaucons Antiquiteter, og Mansi's Acta Conciliorum, men Bøgerne ere ikke opstillede i tilbørlig Orden. Bibliotheket bestaaer nemlig især af 7 Donationer, og da Giverne have forlangt, at den Samling, som hver forærede, maatte staae adskilt, har man hidtil ikke foreenet dem; dette har gjort, deels at Bibliotheket har mange Dupletter, Tripletter &c.; deels har det foraarsaget Sekretærene den Uleilighed, at de har Vanskelighed med at finde Bøgerne, som de ofte maae søge paa 7 forskellige Steder. Af de adskillige Sager er Statshistorien bedst besat. Haandskrifterne ere saa: en Vulgata over de 4 Evangelier, en Codex med nogle Mindesangere, et Par gamle tydske Bibeloversættelser med Crannichs Malerier, enkelte Skrifter af Kirkefædrene, nogle franske Msser, et Missale med Noder til i stor Folio paa Pergament m. m. Alle Bærelserne ere prydede med Udførelser af Universitetets Lærere, blandt hvilke Hofraad Richhorn er den sidste. Dets Fond er ubetydelig, for hver Fakultet omtrent 30 Rdlr. aarlig til Bøgers Indkøb. Foruden dette, er nu ogsaa det Büttnerke Bibliothek aabnet til offentlig Brug for de Studerende i Jena; det bestaaer af 15000 Bind, samlede med Valg, af hvilke især de til Physik og Naturhistorie hørende Sager ere bedst besatte. Dets Sted er ogsaa fordeeltigere end det forstes, dets Orden bedre, dets Brug almindeligere og mindre indskrænket.

Erfurt har ved dets forskellige Instituter, Kollegier og Klosters over 10 Bibliotheker, som hver for sig ei ere af megen Vigtighed, men forenede dog kunde udgjøre en ikke ubetydelig Bogsamling. Benedictiner-, Augustiner-, og Karthenser-Klosteret have hvert et Bibliothek, de 2 sidste paa 3000, og det første paa 6000 Bind, meest i

Patristik, Polemik, Kanonisk Ret og Kirkehistorie; i disse Sager falde og de saa Haandskrifter, som de besidde, og som for det meste ere pavelige Decretaler, Lectionarier og deslige; vigtigere skal efter Munkenes Sigende de Msser have været, som de Eovenke i den 30 Mars Krig bortførte, og som de sagde, nu bevarer i Upsala. Benedictinerne ere endnu de, som meest benytte og foragere deres Bibliothek, og tillade ogsaa de Lærde i Erfurt at bruge det. Blandt disse Munker findes gode Mathematiker og Mand, som flittig studere de nyeste Philosopher. Abbeden Professor Placidus, er en human og lærd Mand, som tillader Brodrene at læse hvad de ville. Karthusernes Bibliothekstue er indrettet ad modum Vaticanæ, som Vicaren ikke glemmer at fortælle de Besøgende; men Bøgerne ere ligesaa lidet udsøgte, som disse Munker, de uveltsomste af alle, have læsløst nok til at benytte dem. I det Stofke Benedictiner-Kloster ere for nærværende Tid kun 2de Skotske Munker, Brodrene Hamilton, af hvilke den eene er Professor i Physiken; dette Klosters Bibliothek er vel ikke meget stort, men har i de fysiske Videnskaber adskillige gode Bøger, og dets fysiske Apparat udmarker sig især ved en Samling af forskellige engelske Elektriceer-Maskiner. Universitets-Bogsamlingen, hvis Bibliothekar Professor Dominikus er, har henvend halvtredie Tusinde ganske almindelige Bøger. Det Keiserlige naturforskernde Akademies Bibliothek er større og mere udsøgt, da det siden dets Anlag 1731 immer er tiltaget, saavel ved Præsident Büchners, Professorerne den ældre og yngre Kumpels Omsorg og Opsyn, som ved disses og andres s. Er. Præsident Cothenius's og Roadjutor Dalbergs betydelige Do-

nationer. Vigtigere end begge disse er Ministerial-Bibliotheket, som ikke udmarker sig ved sine trykte Bøger, af hvilke det har kun et Par Tussinde, meest til den ældre theologiske Literatur henher ende, men ved sine for det gamle Testaments Litteratur mærkbare Haandskrifter. Otte saadanne, deels Hebraiske, deels Talmudiske Kodices, og 4 Synagog-Roller, hver med sin Tora, ansaaes forud for saa vigtige, at den berømte Hofraad Bruns opholdt sig i flere Aar i Erfurt, for at disse at levere betydelige Bidrag til Kennikots Variant-Samling. Den ældre Michaelis benyttede dem i Halle til sin hebraiske Bibels Udgave; men da man ved deres Tilbagefødselse troede at finde dem beskadigede, blev det fra den Tid bestemt, at de ikke maatte komme uden for Bibliotheket. Professor Vellerman har og beskæftiget sig med at undersøge dem, og ladet enkelte Prover af Bogstav-Trækkene i dem udgive. Forresten ere disse Haandskrifter tilfaldne Bibliotheket ved en sørgelig Forsølgelse, som i det 16de Aarhundrede blev opvaft mod Jøderne i Erfurt, hvori de med Jld og Sværd bleve mishandlede eller forjagne, og ved en Synagoges Forstyrrelse bleve da disse Kodices fundne, og siden paa Ministeriums Bibliothek forvarede. De trykte Bøger paa dette Bibliothek ere ligesaa usfuldstændig samlede, som uordentlig opstillede, da Bibliothekets aarlige Fond ikke er uden omtrent 15 Rd. aarlig, og Bibliothekarens Løn 5 Rd. om Aaret.

I Helmstedt er Universitetets Bibliothek temmelig godt; det har omtrent 25000 Bind trykte Bøger, og 600 Mscpt. Af de første er det historiske Sag bedst besat; men i de øvrige er og en Deel af de bedste ældre og nyere Bærker; da Bibliothekets Fond er kun et Par Hundrede Rd. aarlig,

forhandles med Bøgerens Indkjøb saaledes, at man intet koster af det, som findes i Wolfenbüttel, hvorfra Universitetets Professorer frit faae tilskicket, hvad de ville. For kort siden, da man talte meget om, at Universitetet i Helmstedt skulde flyttes til Brunsvig, smigrede man sig med det Haab, at naar Bibliothekerne i Helmstedt og Wolfenbüttel bleve ogsaa førte derhen, og forenede med Collegii Carolini Bogsamling, vilde Hertugen i Brunsvig tillægge en betydelig Sum til at completere den nyere Literatur, og da kunde det af disse 3des Forening opstaaende Bibliothek blive et af de vigtigste i Tydskland; men, saameget end Hertugen ønskede det første, have dog efterhaanden saamange Vandfæligheder fremstillet sig, at næppe nogen af disse Planer vil gaae i Opfyldelse. I Bibliothekernes Arbejds-kammer forvares i en Kapsel endeel Medailler, slagne til Luthers Erindring, og en dobbelt Ring, som et Symbol paa hans Egteskab med Catharina Bora. Blant Haandskrifterne ere adskillige til den classiske Literatur henhørende, et Par 4 Bind, som det syntes, af svenske Love; men især en Coder med 17 Homilier af Chrysostomus, som menes at være af 7de Aarhundrede, og hvorom var givet Esterretning i et dette Haandskrift vedlagt trykket Blad. Hofraad Bruns, som her er Bibliothekar, arbejder paa at bringe denne Manuscript-Samling i Orden, og har nyelig deraf udgivet nogle af Middelsalderens tydske Poesier, under Titel: *Gedichte in alt-platdeutschen Sprache.*

Langt større end disse Universitets-Bogsamlinger, og meget betydeligere er Bibliotheket i Wolfenbüttel. Det staaer i en egentlig dertil indrettet Bygning i Kvadrat med en rund Kubel over, som giver et smukt Syn, og gjar, at

man med et Dietkast kan oversee det Hele. Bibliotheket er samlet af flere Donationer, som overhoved reducerer sig til 2de, en ældre og en nyere; den første og betydeligste, henved 100000 Bind, blev i forrige Aarhundrede skienket af Hertug August, og indeholder derfor, ikke blot blant Haandskrifterne, men ogsaa blant de trykte Skrifter mange særdeles sjeldne Bøger! Denne Samling staaer i den underste Deel af den kubbelformige Sal. Den anden og seener Hoved-Donation, hvormed flere mindre ere forenede, og som skal indeholde 80000 Bind, har sin Plads paa Galleriet eller den store Sals anden Etage. I Bygningens 4re Hjørner ere i hvert eet mindre Kammer, af hvilke Mægt. af den ældste Donation findes i det eene, de af den nyere i det andet, i det 3die en Bibel-Samling, og det 4de er Arbeids-, Udsuds- og Duplets-Kammer. I Midten af den store Sal er et Pulpitum versatile, hvorpaa Katalogerne ligge. Hver Sag af Bøgerne paa anden Etage ere prydede med Afskildringer, deels af adskillige tydske Fyrster, deels af Mænd, berømte i de Videnskaber, over hvilke de ere ophängte. I den ældste Donation ere Bøgerne blot ordnede efter Hoved-Videnskaber, men Underdeelingerne gaae i hinanden, og ere opstillede efter Formaterne, blot, som det synes, for at netop lige store Bøger kan staae ved Siden af hinanden, og udgiøre paa Hyllen en for Øiet ikke ubehagelig Række. Katalogerne ere derefter indrettede, og uden disse vilke det være næsten umueligt at finde nogen Bog, som søges. Den anden Hoved-Samling, hvori ogsaa er en stor Deel nyere Skrifter, var lige til Lessings Tid opstillet paa samme Maade, og i Overeenstemmelse dermed tilført Katalogerne; men han lod hele denne Deel af Bi-

bliotheket nebtage, for at ordne den efter en videnskabelig Plan. Han døde strax efter, og den nuværende Overbibliothekar Hofraad Langer har den Fortieneste, at have bragt denne Samling af omtrent 80000 Bind i temmelig Orden; men Katalogerne ere derved for saavidt blevne ubrugelige, som man af dem ei kan finde Bogens Eted, men blot, om den er der, eller ikke; og man har begyndt at forfatte en nye Fortegnelse over denne nys ordnede Samling. I et af de 4 Hjørne-Bærelser ere blot Bibles i alle Slags Sprog, og af disse ere henved 5000, som særskilt ere Bibliotheket forærede; paa Dordet laae Luthers første Oversættelse, prægtig indbunden med malede Stykker, og meget store Typi; blant de forskiellige Bibel-Oversættelser, er her og den Finniske, som den Wienske Dr. Garmathi nu benytter til sine Undersøgelser, om det Finke Sprogs Lighed med det Ungarske, hvoraf alt en Deel i Göttingen er udkommet. I Arbeids-Bærelset vare omtrent 1000 Bind udsudte, som Dupletter; da Bibliothekets Fond kun er 200 Rdlr. aarlig, har den nyere Literatur forholdsmaasig ikke den Fuldkommenhed, som man kunde ønske. Af Palæotypa og Proverne af den første Tryk, og Træsniitens gradvise Fortskrit, er her og en ualmindelig Mængde. Manuskripterne, hvis Antal beregnes til 6000, dele sig ogsaa i 2 Donationer, den ældre og nyere, hver i sit Bærelse, og med sin forskiellige Katalog. I den første forevises især følgende: De saakaldte Agri mensores, som regnes blant et af Bibliothekets ældste Haandskrifter, og har tilhørt Desiderius Erasmus; en ypperlig skrevet Cyrif Codex af de 4 Evangelier, som Michælis og Bruns har benyttet; af Lucian, Plutarch og Quinctilian vare meget sjældige,

Kjønt ei saa gamle Pergaments = Codices. Mærk-
 værdige vare og tvende Quart = Bind af Magni
 norske Konges Love, skrevne paa Fiskehuder, som
 havde været i Arne Magnæi Hænder, og hvori
 han selv havde tegnet den Dag, da han skikkede
 dem tilbage til Bibliotheket; man sagde og, at
 Hr. Kammerherre Suhm havde undersøgt dem.
 Til den Ungerke Historie eier denne Haandskrift-
 Samling vigtige Bidrag; saaledes vare her s. Ex.
 12 Foliobind dertil hørende, som Kong Matthias
 Korvinus havde ladet samle, og paa det nitide-
 ste afskrive og indbinde; det, hvad dette Biblio-
 thek eier, skal være det betydeligste af denne Fyr-
 stes store Samlinger, da det øvrige er adspaltet,
 og stuler sig paa ubekjendte Steder. Den nyere
 Mspt. Donation er ligesaa betydelig. Ulphilæ
 Codex rescriptus var det, som kostede Knittel
 mere end 8 Kar at dechiffere. — Det som er skre-
 vet oven paa Ulphilas tildeels udtrædsede Tert,
 er noget af Middeltalderens Uselheder. Et an-
 det Mspt., inddeelt i Sticher, menes og at væ-
 re af megen høi Alder; det har tilhørt Leibniz,
 som egenhændig har angivet Bogens Titel saaledes:
 Prodromus de vita contemplativa. Etymologi-
 con Magnum i 2 Foliobind, var confereret af
 Zoeschelius, som havde sat foran i den: duo
 codices optimi. En velskrevet Codex med Ari-
 stotelis Organon havde Buhle i Göttingen be-
 nyttet, og bemærket, at han deri havde fundet
 mange gode Varianter. Til Aristotelis Poetik,
 som med det første vil udkomme fra samme Haand,
 gjør ogsaa et Haandskrift herfra god Tjeneste.
 Økkent saaledes de fleste til den classiske Literatur
 hørende Mspter, som her findes, ere brugte eller
 bruges af lærde Udgivere, vil man dog paastaae,
 at mangt et vigtigt Stykke endnu stuler sig hist

og her i et fremmet Vind, som det ubemærkt var
 bleven tilføjet. 3 Mspt. = Katalogerne ere og kun
 Titlerne, og disse ikke altid næagtig, angivne.
 Paa en aaben Plads foran Bibliothek = Bygnin-
 gen, har man oprettet den berømte Lessing et
 lidet Monument af Marmor, som er lavt og uan-
 seeligt. Overdeelen er af hvidt, og Fodstykket af
 graat Marmor; Inscriptionen paa de 2 Sider
 underretter Læseren om, at dette Minde oprette-
 des Lessing af nogle hans Belyndere. Af de 2
 andre Sider seer man paa den eene den tragiske
 og comiske Muse med en Thyrsus imellem sig, paa
 den anden Lessings Brystbillede; men hverken
 er Arbeidet derpaa saa fint, eller dets Sted saa
 forbeelagtigt, som det til at hellige saa stor en
 Mands Erindring burde være.

Det Hertugelige Bibliothek i Weimar op-
 stod i Begyndelsen af dette Aarhundrede af Hertug
 Wilhelm Ernsts Haandbibliothek; siden er det
 foreget især med 3 meget betydelige Samlinger;
 den Logauiske, og Schurzfeisches, samt i
 Midten af dette Seculum med Hertug Konstan-
 tins prægtige Haandbibliothek, som den nuvæ-
 rende Hertug har betydelig foreget med mange
 kostbare Bøger. Den første har Bibliotheket
 sine staldne historiske Skatte at takke; med
 Schurzfeisches Bibliothek fik det i den classiske
 Literatur en mærkelig Tilvært, som ved Biblio-
 thekaren den store Matth. Gesners Omsorg
 tiltog anseelig; og ved de senere Hertugers op-
 mærksomme Omhu er tilbørlig sørget for de nye-
 ste og bedste Skrifters Anskaffelse i alle Slag. Bø-
 denes Antal beregnes til omtrent 70000. Over
 disse er en Real = Katalog forfærdiget af Biblio-
 thekaren Bartholomæi i 60 Foliobind, hvori
 foruden Bøgenes Titler ere ved adskillige hist og

her anførte interessante Literat-Noticer. Den nuværende Bibliothekar Nath Spilcker arbejder paa en Nominal-Katalog, som ikke vil blive mindre vidtløftig. I Begyndelsen stod denne Bogsamling paa det Hertugelige Slot Wilhelmshurg, i de Børelser, hvor Glacius og Strigelius holdt deres bekendte Disputation, men da Rummet her var for lidet, blev det saakaldte grønne Slot dertil indrettet; hvorved Bibliotheket undgik den Ild, som 1774 lagde Wilhelmshurg i Aske, hvorfra dette Slot kun langsom hæver sig. Bibliothek-Bygningen har indvendig nogen Lighed med den i Wolfenbüttel, men er oval, og har 3 Etager, saaat fra Gulvet den anden Etage kun for en Deel, men den tredie Slet ikke kan oversees. I den nederste Deel af Salen staaer i en oval Runding i Midten Hertug Konstantins Bibliothek, hvori ere de kostbarste Bøger, og de siden i Natur- og Konsthistorien tilkiøbte Pragt-Bærker. Salen er, som i Wolfenbüttel, prydet med lærde Mands Afbildninger, samt Villoisons, Herders og fleres Buste. Skjønt alt over 30 Aar siden Dupletterne ere udfkudte og solgte, skjønt Katalogerne ere indrettede efter en videnskabelig Plan, saa er Bibliothekets Orden dog derved ikke lidet forstyrret, at man saavidt mueligt har søgt at lade Hovedsamlingerne beholde deres oprindelige Orden, uden for meget at hindre det videnskabelige Arrangement; og derfor maa Bibliothekarerne ved konstante Tabeller regne sig til, hvor Bøgerne ere at søge. Af Haandskrifter har dette Bibliothek kun et Par smaa Skabe fulde; de vigtigste ere de historiske, af hvilke mange skal være betydelige i Sachsens og Eysenachs Historie. En hebraisk Codex med Pentateuch og nogle andre Stykker af

det G. T., et Matthæi Evangelium i det Galilæiske eller Sabbiske Sprog, en latinsk Codex med Matthæi og Marci Evangelium paa Pergament, et Psalterium paa Latin med interlinearisk Version i Nedersachsens Dialekt, og et Par gamle tydske Bibeloversættelser, have alt for længe siden tildraget sig de Læres Opmærksomhed.

Det Hertugelige Bibliothek i Gotha staaer paa Slottet i anden Etage i temmelig smukke, men er rummelige Børelser. Skjønt de trykte Bøgers Antal ikke er saa stort, som Bibliothekets i Weimar, og beregnes kun til noget over 40000, saa er dog deres Valg ligesaa udsgt, og dets Haandskrift-Samling langt større end hiin. Hertugen, en af Tydslands videnskabeligste Fyrster, har ikke blot til forskiellige Tider anvendt flere Aar paa Pædagogikens, Physikkens og Mathematikens grundige Studium, men endog besattet sig med specielle Dele af den gamle Literaturs Kritik, s. Ex., Palæotypie, Notæ Tyronianæ m. m. Denne hans udmærkede Smag for Videnskaberne har Bibliotheket meget at takke, da han ofte af sin egen Chatulle har kjøbt for flere Tusinde Rikd., og dermed gjort det en Forøring. Af de første Trykprøver og Editiones Principes af Klasikerne har Bibliotheket derfor en usædvanlig Mængde. Det første Palæotypion af hele Biblen, nemlig af 1465 forevistes som en stor Sjældenhed. Ligesaa findes her Theuerdanks første Udgave af Homer i Florentz. Af Manuscripterne ansees følgende, som de vigtigste: Et Evangeliarium, som begynder med Johannes, maaskee af 9de Aarhundrede; en gradff Gramatik af Chrysoloos, hvortil er føiet, som en Chrestomatie, Theokrit, Hesiodus, og meget vel skrevet Quintilian, som Gesner har confereret og en Justin; et Lektionarium, som

Carl den 5te havde haft til privat Brug, udmærkede sig ved Elegans, og sit fine Pergament, der skal være gjort af Skindet af usædte Lam; en Vulgata, særdeles fin Krevet, som havde tilhørt Spalatin; Henrich den gdes Brev til de Sachsiske Fyrster imod Luther, med Kongens egenhændige Navn under *). Nyelig har Hertugen for en betydelig Sum tilkøbt nogle Msctr., blant hvilke disse ere de fornemste: En Coder med 70 Psalmer efter Septuaginta, som man endnu ikke er vis paa, om den er benyttet; et Evangeliarium, indbefattende de 4 Evangelier. Af disse tvende er det første afdeelt med Sticher, og henføres til det 5te eller 6te Aarhundrede, det sidste synes yngre, maafee fra det 8de Sekulum. En Coder af Eutropius blev betalt med 600 Rd., og menes at være af en meget høi Alder. Hofraad Geißler og Prof. Zamberger ere nu Bibliothekarer; og Professor Schlichtegroll hjælper dem i Katalogers Forsattelse. Da Geißler har været Directeur ved Gymnasiet i Gotha, har han udvirket hos Hertugen, at 3 af Gymnasiets modneste Elever nogle Timer om Ugen gaae Bibliothekarerne tilhaande med at ordne og eftersee Bøgerne, og derved faae Leilighed til Literatur - Kundskabers Erhvervelse.

Disse ere de vigtigste Bibliotheker, som jeg foruden det Göttingiske, paa Reisen hidindtil har haft Leilighed at bese, og faae Underretning om. Jeg tør ikke tilføie noget om det sidste; da det er for vigtigt, til at noget almindeligt bør siges derom. Jeg indseer altfor vel, at, hvad jeg om de andre har anført, er fragmentarisk. Om de sidste

Haandskrifter, som Hertugen af Gotha har købt, vil jeg til Deres Efterretning tilføie følgende: De ere købte omtrent for 2000 Rdlr. af en fransk Emigrant, Abbe Mozari, som jeg traf og talte med i Erfurt, hvor han nu opholder sig; han synes at være en temmelig god Kiender af Oldsager, en lærd og belast Mand; men sine Haandskrifter har han dog vurderet for dyre, da han blot for den omtalte Roder af Eutropius forlangte 1000 Rd.

Myndtkabinettet i Weimar ønskede jeg at have seet; ikke mindre det i Gotha; men begge vare indpakkede; Tilfælde af de Franskes Besæg, som man nu i nogen Tid har været temmelig tryg for, men atter begynder at berygte, i det mindste i Göttingen, hvor man skielver ved det Budskab, at Kongressen i Rastadt er gaaet fra hinanden.

III.

M. Tullius Cicero's Tale for S. Roscius af Ameria (fortsat) see denne Aarg. 3 Hefte.

22 Endelig fik Talen Ende. Han satte sig, jeg stod op: Han syntes at komme til Live, da ingen anden stod frem. Jeg begyndte mit Forsvar. Saa længe, mærkede jeg, Dommere, at han spogede og tog sig fremmede Ting fore, indtil jeg nævnedes Chryfogonus. Ikke saasnart rørte jeg ham, førend Personen hævede sig, det lod som han blev forundret, jeg mærkede, hvad der havde stukket ham, og nævnedes Chryfogonus anden og tredje Gang. Siden saae jeg Folk biffe ud og ind uden Ophør; ventelig for at melde Chryfogonus, at der fandtes En i Staten, som dristede sig at tale imod

*) Denne Skrivelse findes ganske afstrykt i Successors Breve.

hans Villie, at Sagen anderledes behandlede, end han meente, at Godfernes Salg blev lagt for Dagen, Complottet hesseligen medtaget, hans Yndest og Magt intet agtet, at Dommerne hørte slittig til, og at Folket fandt Umgangen skammelig.

Efter som Du nu har taget Feil heri, Erucius, og Du seer, at alting er anderledes, at Sagen føres for Sextus Roscius, om ikke vel, dog med Frihed; mærker, at den, Du ansaae for leveret, forsvares; seer dem domme, Du haabede, vilde overantvorde: Saa lad os engang see Prøve paa Din bekiendte gamle Snildhed og Klogskab; bekiend, at Du er kommen hid i det Haab, at Du vilde finde her en Nøverbande, ikke en dømmende Ret.

Her er sat en Ret angaaende Fadermord: ingen Grund er anbragt af Klageren, hvorfor Sønnen har ihjelslaget sin Fader. Hvad der i de mindste Forbrydelser, og i disse smaae Forseelser, som ideligen og nu næsten dagligen begaaes, spørges meest og først om, nemlig, hvad Aarsagen har været til Misgjerningen: det mener Erucius, bør ikke spørges om ved et Fadermord. Alligevel, Dommere, er dette saadan en Ugjerning, at endog naar mange Aarsager synes at være samlede paa et Sted, og stemme overeens med hinanden, troes den dog ikke letteligen. Man lader Sagen ikke komme an paa løs Gissning; intet upaalideligt Vidne høres; man sælder ingen Dom efter en vittig Anklagers Forestilling. Her maa nødvendigen vises, saa vel mange tilforn begangne Misgjerninger, som det ryggesløseste Liv hos Misbæderen, og en Driftighed uden Maage, ja ikke Driftighed allene, men største Naserie og Uffindighed. Og naar nu dette alt er samlet,

saa bør der endnu findes tydelige Spøer, paa hvad Sted, paa hvad Maade, ved hvem, paa hvad Tid Misgjerningen er begaaet; og dersom disse ikke ere mange, ikke ere aabenbare, saa kan i Sandhed saa voldsom, saa grim, saa ugubelig en Ting ikke troes. Thi mennekelig Følelse har stor Kræft, Blodsforvandlskab formaaer meget, Naturen selv skriger imod saadanne Mistanker: det er det sikkerste Varsel og Vidunder, naar der findes nogen af mennekelig Udseende og Skabning, som har været saameget vildere end de Umælende, at han paa den skæmmeligste Maade har berøvet dem Lyset, hvilke han har at takke for Dagens blide Lys; thi endog imellem de vilde Dyr seer man, at Fødsel og Opdragelse gjør Sammenholdenhed.

23. Det er just ikke mange Aar siden, der skal have været en Mand i Terracina, ved Navn T. Cloelius, af skikkelig Stand. Denne var om Aftenen gaaen til Sengs med to unge Sønner i det samme Kammer, og blev om Morgenens sunden dræbt. Da der ingen fandtes, enten Træl eller Frie, som Mistanken om dette Mord kunde hvile paa, og to Sønner i den Alder, som laae hos ham, sagde, at de end ikke havde fornummet noget, saa blev der lagt Sag an mod Børnene, som Fadermordere. Hvad fædte? Det var vist nok mistankeligt, at ingen af dem skulde fornummet noget 59), og at nogen skulde vovet sig ind

59) Texten bestingveres almindelig saaledes: Erat sane suspiciosum. Neutrūm sensisse? Ausum esse qvemquam — possent? Affekten udtrykkes vist nok ogsaa stærkere ved denne Distinctionsmaade, end naar man binder Talen mere sammen, som jeg

i Kammeret paa en Tid, da to unge Sønnen laae der, som baade kunde fornemme hvad der foregik, og værges for sig. Andre var der ikke, som Mistanken kunde falde paa. Alligevel, da det var blevet beviisliggjort for Dommerne, at Børnene ved Dorens Aabning vare fundne sovende, bleve de fries fundne af Ketten, og slap for al Mistanke. Thi ingen troede, at nogen, som havde krænket alle menneskelige og guddommelige Love, efter saa ugudelig en Gierning, havde strax kundet falde i Søvn, da de, som have forbrudt sig saa sværtigen, kunne saa lidet hvile uden Bekymring, at de end ikke ere i Stand til at drage Ande uden Frygt.

24. Seer I ikke, hvorledes de, som efter Poesiternes Fortællning have dræbt en Moder for at hævne en Faders Død (60), endog naar de siges at have gjort det efter Gudernes Befaling ved Oraklerne, dog alligevel plages af Furierne, og ingensteds have Røe? saa de ikke engang have funnet vise Lybdighed imod Guderne uden Forbry-

har gjort. Men jeg har heri Schellers Medhold, som troer, at da Cicero her ikke taler imod Børnene, som mistænkte for at have dræbt deres Fader, behøvedes den stærkere Affekt ikke, men var snarere paa urette Sted. See Schelleri præcepta bene dicendi. P. II. Cap. 2. p. 659.

60) Han sigter til Drestes, som efter Oraklets Befaling dræbte sin Moder Clytemnestra, for at hævne sin Faders Agamemnons Død, som hun ved sin Doler Egisthus havde ladet tage af Dage. See mine Forelæsninger over Horats's Digtkunst S. 135 f.

belse. Ja saa er det, Dommere. En Faders og Moders Blod har stor Kraft, stor Tvang, stor Samvittighed: besmitter nogen sig dermed, kan den Plet ei allene ikke afsvettes, men trænger saa dybt ind i Sjælen, at den efterlader sig største Maserie og Galenskab. Thi tænker ikke, at de der have begaaet en udædise og voldsom Gierning, plages og straffes af Furiernes brandende Fakler, som I ofte see i Særgespil. Det er enhver egen Ondskab, enhver egen Straf som plager ham: egen Vrede foruroliger ham og gjør ham rasende; hans egne onde Tanker, hans egen Samvittighed forfærder ham. Disse ere de Furiar, som de Ugudelige bære ideligen hos sig, som Nat og Dag kræve Forældres Hævnen over formastelige Børn.

Denne Ondskabens Grad forvolder, at naar Fademord ikke kan gribes, saa at sige, med Hænderne, holdes det ikke troeligt: der maa en lastefuld Ungdom, der maa et i alle Skiændigheder hensølet Liv, der maa en vanærende og liderlig Svælgen, der maa en frak Driftighed, der maa saadan en Tankeløshed til, som ikke er langt fra Galenskab. Dertil bør Had til Faderen, Frygt for den faderlige Røvselse, skarnartige Venner, medvidende Trælle, beleilig Tid, beqvemt Sted til at udføre Ting: jeg tør næsten sige: Dommere bør see Hænderne bestænkte med Faderens Blod, isald de skal troe saa stor, saa umenneskelig, saa sorgelig en Ugierning.

25. Derfor og, jo utroligere det er, med mindre det vises for Mine, desto mere bør det straffes, naar det bevises. Ligesom det derfor kan skienes af mange andre Ting, at vore Forsædre have overgaaet andre Nationer ikke allene i Vaaben, men ogsaa i Forstand og Wiisdom; saa kan det aller-

mæst sees deraf, at de have opfundet en egen Dødsstraf for dem, som forgribe sig paa Forældre. Og hvor megen Klogskab de heri have vilst frem for dem, der hos andre siges at have været de viseste, vil jeg give Eder at betænke. Athenen holdes for at have været en meget klog Stat, saa længe den var i sin Velmagt, og i denne Stat skal Solon atter, som har skrevet de Love, hvilke Athenienserne den Dag i Dag bruge, have været den viseste. Da Solon blev spurgt, hvorfor han ingen Straf havde sat for dem, der dræbte Forældre, svarede han: at han ikke troede, nogen vilde gjøre det. Han siges at have handlet viseligen, i det han ikke bestemte nogen Straf for en Forbrydelse, som ei tilforn var begaaet, før ikke at synes snarere at minde end at forbyde. Hvor meget visere vore Forsædre, som da de indsaae, at intet er saa vel værnet, at Driftighed jo engang giennembrøder det, optænkte en egen Straf for Fædermordere, paa det de, Naturen selv ikke havde kundet holde til Pligt, maatte ved Straffens Storhed afkræftes fra Misgjerningen: de befale dem at indsyes levende i en Sæk og kastes i Tiberen.

26. O mageløse Blisdom! Dommere. Synes de ikke at have taget og revet det Menneſke ud af Verden, som de pludselig betog Luft, Sol, Vand og Jord; paa det han, der havde dræbt den, han selv var avlet af, maatte mangle alt det, hvoraf alle Ting siges at være avlede? Ikke vilde de kaste Kroppen for de vilde Dyr, at vi ikke skulde gjøre Vesterne selv, naar de havde vært saadant et Uhyre, endnu vilbere: Ikke stænge dem saa nøgne de vare i Floden, for ikke, naar de skylledes ud i Havet, at smitte dette Element, hvorved andre

urene Ting holdes for at blive rensede 61). Derhos have de ikke vildet levne ham nogen Deel i noget, der er nok saa ringe, nok saa almindeligt. Thi hvad er 62) almindeligere, end Mandedrattet for Levende, Jorden for Døde, Havet for dem Bølgen bortskjeller, Stranden for dem, som kastes i Land. De leve da, saa længe de kan, men drage ikke Nænde af Lusten: de døe da, men Jorden berører ikke deres Deen: de tumles af Bølgerne, men afvættets aldrig: de kastes omsider ud, men kunne end ikke døe hvile paa Skjærene.

Saa grov en Misgjerning, som der er sat saa udmærket en Straf paa, troer Du, Crucius, at kunne godtgjøre for slige Mænd, naar Du ikke engang forebringer en Narſag til Misgjerningen! Om Du ogsaa bragte denne Klage an hos Gudsfernes Kisbere, og Crysogonus præsdiderede i Retten; burde Du dog have beredet Dig med større Flid. Seer Du ikke hvad her handles om, eller hos hvem denne Sag forhandles? Her handles om et Fædermord, hvilket ikke uden mange Narſager kan bedrives; og Sagen forhandles hos de forstandigste Mænd, der indsee, at ingen begaaer end ikke den mindste Misgjerning uden Narſag.

27. Lad gaae! Du kan ingen Narſag frembringe. Vel burde jeg strax have vundet, men jeg

61) Havvand brugtes fornemmelig til Expiation.

62) Cicero beretter os selv de Orat. C. 30. at dette Sted blev optaget med stort Bisfaldsraab af det Romerske Folk; men tilstaaer tillige, at det ikkun er hos den unge Taler, det fortjener at roses, ikke hos Mændene.

vil afstaae fra min Aet, og af Tillid til min Principals Ufkyldighed tilstaae Dig det i denne Sag, som jeg i en anden ikke skulde gjøre. Jeg spørger Dig ikke, hvorfor Sertus Roscius har ihjelslaget sin Fader? jeg spørger, hvorledes har han ihjelslaget ham? Ved dette Spørgsmaal vil jeg saaledes forfare med Dig, at jeg giver Dig Magt til enten at svare mig, eller at falde mig ind i Talen, eller og, om Du vil, at spørge mig.

Hvorledes har han ihjelslaget? har han selv dræbt ham, eller ladet ham dræbe ved andre? Beskylder Du ham selv — han har ikke været i Rom; siger Du, han har gjort det ved andre, saa spørger jeg: ved Trælle, eller frie Folk? og hvad for Folk? fra det samme Ameria? eller disse Hovedstadens Vanditer? Ere de fra Ameria? hvem er det da? hvi nævnes de ikke? Ere de fra Rom? hvorfra kiennte Roscius dem, han som i mange Aar ikke er kommet til Rom, og aldrig har været der over 3 Dage? Hvor har han talt med dem? hvem har han talt med? hvorledes har han faaet dem overtalt? har han givet Penge? til hvem da? ved hvem da? paa hvem anvist? hvor meget anvist?

Er det ikke ved saadanne Spoer, man pleier at komme til en Misgjernings Rilde? Og betænk saa tillige, hvorledes Dyrer asmalet hans Levemaade: at han var en vild og grov Bondeknold: at han aldrig havde talt med nogen, aldrig havde opholdet sig i Riobstaden. Her vil jeg gaae det forbi, der kunde tiene mig som største Beviis for hans Ufkyldighed: at saadanne Misgjerninger ikke pleie at avles ved Bøndesæder, ved mager Kost, i dette grove og uslebne Levnet. Ligefom man ikke finder al Slags Sød eller Bært paa enhver Jord; saa sødes ikke al Slags Ondskab i enhver

Levemaade. I Hovedstaden avles Overdaadighed; af Overdaadighed opkommer nødvendigen Gierrighed; af Gierrighed frembryder Driftighed; deraf avles alle Skarnsstykker og Dravelsgjerninger. Men dette Bøndeliv som Du kalder vildt, er Sparsomheds, Vinskeligheds og Aetfærdigheds Skole.

28. Som sagt: dette vil jeg ikke tale om. Jeg spørger: dette Menneske, der, som Du selv siger, aldrig har været iblandt Mennesker, ved hvilke Mennesker har han kundet fuldføre denne saa diære, saa hemmelige Udaad, især fraværende? Der er meget usandt, Dommere, som dog kan gøres mistænksomt. Men dersom der i disse Ting findes Mistanke, saa vil jeg bekiende os skyldige. Sertus Roscius dræbes i Rom, da Sønnen er paa Godset ved Ameria. Kanke har han skrevet til en eller anden Bandit — han, som ingen kiennte i Rom! Han har ladet Nogen komme. — Og naar? Han har sendt Bud. — Hvem? og til hvem? Han har formaet Nogen ved Penge, Vndest, Haab, Løfter. — Intet af dette kan engang digtes, og dog aktioneres han for Fædermord

Nu er ikkun tilbage, at han kan have gjort det ved Trælle. Himmel! en ynkværdig og ulyksalig Forfatning! Hvad som i saadan en Criminel-sag pleier at redde en Ufkyldig, at han tilbyder sine Trælle til pünligt Forhør, det har Sertus Roscius ikke Lov at gjøre. I som anklage ham, I have alle hans Trælle. Man har ikke ladet ham en eneste tilbage af saa stort et Tyende, der kunde hjælpe ham tilrette ved hans daglige Spise. Dig kalder jeg til Vidne P. Scipio, Dig Metellus! Eders Hielp, Eders Mellemhandling har Sertus Roscius betient sig af, og nogle Gange krævet af Vederparten to af sin Faders Trælle til

Forhør. Erindrer Du T. Roscius, at Du har aflaget det? End disse Trælle, hvor ere de? — Til Chryfogonus holde de sig, Dommere; hos ham ere de i Agt og Ære. Ogsaa nu paa-
 staaer jeg, og han beder ydmygslig, at de maa forhøres. — Hvad giøre J? hvi vegre J Eder?

Tager endnu i Tvivl, Dommere, om J kan, af hvem Sextus Roscius er ihjelslaget: af ham, der ved hans Død er bragt i Armod og Ustikkerhed, der ikke engang har Magt til at anstille Undersøgelse om sin Faders Død? eller af Dem, der undslaae sig for Undersøgelser, der besidde hans Godser, der leve i Mord og af Mord? Alt, Dommere, i denne Sag er ynkeligt og uwardigt: dog kan intet fremføres sørgeligere eller ubilligere end dette. En Son har ikke Lov at forhøre sin Faders Trælle angaaende sin Faders Død: end ikke saa længe tør han være Herre over sine Egne. Jeg skal komme siden, og det skal ikke være længe, til denne Punkt; thi den vedkommer Roscierne alle, om hvis Driftighed jeg har lovet at ville tale, naar jeg først havde afviist Crucius's Beskyldninger.

29. Nu kommer jeg til Dig, Crucius. Vi maa nødvendigens være eenige, Du og jeg, at, dersom denne Misgjerning vedkommer min Principal, saa maa han enten have begaaet den med egen Haand (hvilket Du siger Nei til) eller ved Andre — frie Folk eller Trælle. Frie Folk? Du kan jo hverken vise, hvorledes han har kundet tale med dem, eller paa hvad Maade overtale dem, ikke hvor, ikke ved hvem, ikke under hvad Haab eller Belønning. Jeg derimod beviser, at Roscius ei allene intet af dette har gjort, men end ikke kundet giøre, fordi han hverken i mange Aar har været i Rom, ei heller nogenstunde uden vigtig Kar-

sag har forladt Landet. Endnu syntes Trællens at være tilbage, hvilke Du kunde tye til, som til en Havn, naar de øvrige Mistanker glippede; men her finder Du saadant et Skiar, at Du ikke allene seer, at Beskyldningen ikke hester ved ham, men merker, at al Mistanke falder tilbage paa Jer selv.

Nu hvortil tager da omsider Anklageren, af Mangel paa Beviser, sin Tilflugt? Tiden var saadan, siger han, at Folk drabtes i Flæng ustraffet; derfor har det ingen Sag været for Dig at giøre det i denne Mængde Mordere. — Det kommer mig for, Crucius, som om Du vil erholde to Ting for een Betaling (63), giøre os Fortred med en Proces, og anklage dem, som Du har faaet Betaling af. Hvad siger Du? Folk drabtes i Flæng. Ved hvem? og af hvem? Tænker Du ikke paa, hvad det er for Folk, som have faaet Dig herhid? (64 a) — Nu! hvad saa? (64 b) Veed man da ikke, at det i hine Tider vare omtrent de samme, der toge Halse og Eiendomme fra Folk (65).

63) Maa skee man kunde oversætte dette med det danske Ordsprog: staae to Fluere med eet Smæk; thi Originalens: una mercede duas res allequi, synes ogsaa at være et Ordsprog.

64, a) D. de som have formaaet Dig til at lægge Sag an imod Sextus Roscius.

64, b) Nu! hvad saa? Dette maa anses som Crucius' Ord, hvorpaa svares af Cicero med det følgende: veed man ikke ic.

65) D. de som ved Auktioner lode sig tilslaae de Prescriberedes Godser, saasom Chryfogonus og begge Roscierne. Disse Folk kald-

Vil da de Folk, som dengang strippede Nat og Dag om i Baaben, som laae idelig i Rom, som altid vare ude paa Rov og Mord — vil de gjøre Roscius en Verbreidelse af den Tids Skændler og Uordener, og tanke at den Mængde Vanditer, hvis Hoveder og Ansætere de selv vare, skal blive ham til Last, der ei allene ikke var i Rom, men overalt ikke vidste, hvad der gik for sig i Rom, fordi han, som Du selv tilstaaer, laae bestandig paa Landet.

Jeg befrygter, Dommere, at jeg enten vil falde Eder besværlig, eller synes at have Mistillid til Eders Indsigter, dersom jeg længer vil tale om saa tydelige Ting. Hele Crucius' Beskyldning, haaber jeg, er gjort til intet. Thi I vente dog vel ei, at jeg skal igtendrive, hvad han har bebrejdet i Henseende til Utroeskab med offentlige Penge, og saadanne nye og uhorste Ting; hvilket er forekommet mig, som en rhetorisk Stump af en anden Tale, han havde i Arbejde imod en anden Sagkyldig: saalidet vedkom det enten en Klage om Fædermord, eller den Person der er anklaget. Og efterom han gjør denne Beskyldning med eet Ord, saa er det nok, med eet Ord at nægte den.

tes sectores, af det gamle Verbum seco for sequor, quia sequebantur bona damnatorum; men man havde ogsaa et beskiendt Verbum seco - are. Med dette Ords dobbelte Bemærkelse spoger han her, naar han kalder disse Folk sectores collo-rum & honorum, hvilken Spøg ikke lader sig oversætte, fordi vi mangle saadant et tvetydigt Ord. Jeg har givet det fra godt jeg kunde, men Meningen mere end Udtrykket.

Dersom der er noget han glemmer til Vidnerne, saa skal han ogsaa der, ligesom i Sagen selv, finde mig bedre belavet end han troede.

30 Nu kommer jeg did, hvor ikke Lyst, men Ærlighed fører mig. Thi dersom jeg lystede at anklage, skulde jeg heller anklage andre, som jeg kunde gjøre min Lykke ved; men dette er mit faste Forsæt ikke at gjøre, saalange jeg har Balget. Thi den synes mig meest æret, der ved egen Duelighed opnaaer en høiere Post, ikke den der stiger op ved en Andens Fortræd og Ulykke. Lad os engang høre op at randsage, hvor intet er at finde; lad os søge, hvor Misgjerningen baade er, og kan findes. Du skal snart komme til at see, Crucius, ved hvormange Epøer den sande Forbrydelse gjør sig mistænkt. Alligevel vil jeg ikke sige Alt, og berøre ethvert Stykke kortelig; thi ikke engang dette skulde jeg gjøre, dersom det ikke var nødvendigt, og at jeg gjør det ugerne, skal man kunne see deraf, at jeg ikke vil sige mere, end hvad min Principals Belsard og min egen Redelighed kræve.

Du sandt ingen Marsag hos Sextus Roscius, men jeg finder hos Titus. Thi med Dig har jeg at gjøre, Titus, efterom du sidder der 66), og erklærer Dig aabnende for vor Bederpart. Om Capito vil vi siden faae at see, naar han, som jeg hører han har i Sinde, staaer frem som Vidne; da skal han ogsaa faae andre sine Seierspalmer 67) at vide, som han ikke engang formoder,

66) Næmlig paa Anklagernes Bænke.

67) D. andre sine Mordgjerninger. Han bliver i Tegnelsen af en Gladiator, som han endvidere har kaldet ham.

at jeg har hørt om. Den bekjendte L. Cassius, som det romerske Folk ansaae for den retfærdigste og viseste Dommer, pleiede flittig at spørge i Processer, hvem der havde havt Fordelen. Ja, saaledes ere Menneskene: ingen stotter om at udøve en Misgjerning uden Haab og Fordeel. Hans Domstol stæde og stævede alle for, som søgtes for nogen farlig Sag; thi, endskjønt han var en Ven af Ret og Retfærdighed, saa syntes han dog af Naturen tilbøjeligere til Strengthed end til Barmhertighed. Hvad mig angaaer, da, endskjønt denne Ret styres af en Mand, som baade besidder Kiekhed imod Bovehalse, og Mildhed imod Ufkyldige, skulde jeg dog ikke være bange for at føre Roscius's Sag, om enten hiin skarpe Dommer (68) selv præsiderede i Retten, eller Retten var besat med cassianke Dommere (69), hvis blotte Navn endog nu Sagfkyldige stæve for.

31 Thi naar de i denne Sag saae, at Vederparten havde den anseelige Formue i Besiddelse, og at Roscius var i den yderste Armod; saa skulde de, uden at spørge, hvem der havde havt Fordelen, snarere søge baade Forbrydelsen og Mistanken der, hvor Rovet var, end hvor Mangelen fandtes. Naar nu dertil kommer, at du tilforn har været fattig, at du er gierrig, at du er forboven, at du har været den Drabtes største Ven. Skal man da endnu oplede en Aarsag, som kan have bevæget dig til saa stort et Ekarnestykke? — Og kan da noget negtes af alt dette? Hans Fattigdom

er saa stor, at den ikke kan følges, og ikkun mere røber sig, jo mere den kiules. Gierrighed viser du deri, at du med en ganske Fremmed (70) har indgaaet Fællesskab angaaende en Landsmands og Frendes Formue. Hvor forboven du er, have — at jeg skal forbigaae andet — alle kundet slutte deraf, at af det hele Complot, det er, af saa mange Banditer, er du den eeneste, der har vildet sidde hos Anklagerne, og ei allene vise, men ogsaa byde dit Fiæs frem (71). At du har havt Uvenskab med Sextus Roscius, og store Stridigheder i Pengesager, nødes du at tilstaae. — Lader os nu giøre Resultatet, Dommere, og overveie, hvem der af disse to snarest kan have dræbt Sextus Roscius: den som er bleven beriget ved hans Død, eller den som er kommen i Armod: den som tilforn har været fattig, eller den der siden er bleven høist trængende: den der af en forbandet Gierrighed ligger i Fiendskab med sin Familie, eller den, der altid har levet saaledes, at han ingen Næring har drevet, ingen Fordeel kiendt, uden den han erhvervede sig ved sit Arbeide: den som er den forbovenste af alle Prangere med Emigrantgodser, eller den der formedelst Uvanthed i Lovmaal og Rettergang stæve ikke allene Domstolene, men Staden selv: endelig Dommere — hvilket i mine Tanker er meest henhørende — en Fiende snarest, eller en Søn?

32 See, Crucius! dersom du fik fat paa disse saa mange og saa vigtige Ting hos en Sagfkyldig, hvor længe vilde du ikke tale? hvilket Væsen vilde

68) Lucius Cassius.

69) D. upartiske, rebelige Dommere, der lignede dem, Cassius pleiede at vælge til Dommere, naar han var Præs. i Retten.

70) Chrysogonus.

71) I Orig.: os tuum non modo ostenderes, sed etiam offerres. Det sidste udtrykker hans Frakthed og Uforskammenhed.

du giøre? Tiden, er jeg vis paa, fulde snarere glippe for dig, end Ord. Thi enhver enkelt Omstændighed har saa rigt et Stof, at du kan tilbringe en heel Dag dermed. Jeg kunde vel endelig ogsaa. Thi, endskjønt jeg ingen Præntensioner har, nedfatter jeg mig dog ikke saa dybt, at jeg fulde troe, du kunde udvide dig mere over en Materie end jeg. Men jeg vil maaskee, forme-delft Mængden af Advokater, regnes blant den store Hob: dig har Slaget ved Cannæ gjort til en temmelig god Anklager 72). Mange Slagne ha-

72) Med det store Slag ved Cannæ, hvor saamange Tusinde Romere bleve slagne af Carthaginenserne, ligner han det Nederlag, som Sulla's Partie gjorde i Rom paa Marius', hvor næsten utallige romerske Borgere bleve dræbte, især saadanne, som havde brude Evne og Villie til at være Anklagere. Disse udsøgte i Særdeleshed, paa det de af Sulla's Partie, som bemægtigede sig de Slagnes Gods, ikke siden fulde kaldes til Regnskab. Følgen deraf blev, at af Mangel paa gode Anklagere, begyndte man ogsaa at betiene sig af de middelmaadige, saadanne som Crassus. Ellers mener Facciolat, at Cicero har nævnet Slaget ved Cannæ, ikke saameget for dets Bigtighed, som for dets Følger. Thi ligesom efter dette Slag den romerske Dictator blev nødt til at bevæbne Børn og Trælle; saaledes begyndte ogsaa efter Marianernes Nederlag daarlige Advokater at agere Anklagere; og af Mangel paa gode at synes gode. Derfor siger

ve vi seet, ikke ved Thrasimener, men Serviler-Søen 73). Hvem har det phrygiske Sværd ikke saaret? 74) Det behøves ikke at navne dem alle, Curtier, Marier, Mamertor 75), hvilke allerede Narene afskaldte fra Trajninger; endelig den gamle Priamus selv, Antistius, ham ikke allene Narene, men ogsaa Lovene forbød at straffe 76). Foruden disse vare Tusinde andre Smaae-

Cicero: du er i Betragtning af dine Taler ingen god Anklager, men hint can-nensiske Slag, som har stilt os ved de gode, gjør dig god.

73) Naret før Slaget ved Cannæ, blev den romerske Krigshær slagen af Hannibal ved Thrasimener-Søen, hvilkten han her modsætter Serviler-Søen, et af de mange Smaavande (lacus) i Rom, hvor det store Blodbad paa Marianerne var gaaet for sig. Seneca kalder derfor dette Sted: den sullanske Proscriptions Garderobe (Spoliarium).

74) Et Vers af en gammel tragisk Digter: ved phrygisk Sværd maa vel ikke tænkes andet, end Borgerkrigens Grusomhed.

75) Berømte Anklagere paa denne Tid, som alle omkom i den sullanske Revolution.

76) Uidentvøl har Taleren ved denne hele Lignelse bestandig havt den gamle tragiske Digter for Øine, hvoraf det ovenstaaende Vers er taget. Man kan derfor ikke nøie bestemme, hvorvidt tertium comparationis bør udstrækkes, hvad det er for Trajninger han vil have forstaaet, om det er militær eller forensisk, hvad det er for

folk, som lagde Klager an i Drabsfager og Hærsprocesser 77). Alle disse enkede jeg for min Part, vare i Live. Thi der er ingen Ulykke i, at der er ret mange Hunde, hvor der er overmaade Mange at passe paa, og Meget at glemme. Men, som det gaar, i Krigenes Tummel og af den gemene Mand skeer meget, som Generalerne intet vide af. Imedens han som bestyrede det Hæle 78), havde det travelt med andre Ting, vare der Folk som imidlertid helbredede deres egne Saar 79); disse fore frem i Mørket, som om Staten havde været nedstunken i en evig Nat, og vendte op og ned paa Alt. Og undrer jeg mig over, at ikke ogsaa disse Vænke ere blevne opbrændte af dem, for at intet Spoer af Rettergang skulde blive tilovers: thi de have ryddet af Veien baade Anklagere og Dommere. Det er dog en Lykke, at de have levet saaledes, at de ikke kunde, om de vilde, ihjelslaae alle Vidner. Thi saalænge Mennecker

ere til, skal det ikke mangle dem paa Anklagere, saalænge Stat er til, skal Rettergang holdes. — Men som jeg sagde ovenfor: dersom Crucius fandt saadanne Ting, som jeg har epregnet, i en Sag, skulde han kunne snakke derom i det Uendelige; og jeg kan ogsaa, Dommere, men jeg agter, som jeg tilforn har sagt, at gaar det loseligen over, og allene kortelig at berøre enhver Ting, paa det Alle maae skionne, at jeg ikke anklager, fordi det er min Lyst, men forsvarer, fordi det er min Pligt.

33 Jeg indseer da, at der ere overmaade mange Aarsager, som kunde tilskynde den Anden. Nu vilde vi see, om han har havt nogen Leilighed til at udføre Misgierningen. Hvor er Sextus Roscius ihjelslagen? i Rom. End du, Roscius, hvor var du dengang? i Rom. — Men hvad gjør det Sagen? ogsaa mange andre vare der 80) — Det ligesom det nu kommer an paa at vide, hvem der af den store Mængde har været Drabsmanden, og Spørgsmaalet ikke er, hvad der er rimeligt: at den som er dræbt i Rom, er bleven dræbt af En som den Tid bestandig var i Rom, eller af En som i mange Aar aldrig var kommen til Rom? — Lad os nu ogsaa betragte de øvrige Leiligheder! — Der var dengang en Mængde Mordere, som Crucius har sagt, og Folk dræbtes ustraffet. Saa? hvad var det for en Mængde? enten disse, kan jeg tænke, som vare i Besiddelse af de Ihjelslagnes Formue, eller de som leiedes af dem for at ihjelslaae Nogen. Mener du dem der attraaede fremmed Gods, saa er du blant dette Tal, da du

Love der forbøde at stride og a. m. Man faaer i Almindelighed lade sig nøie med, at de sullansse Krige havde udryddet mange Talere, unge og gamle.

77) I Lat. de beneficiis. Til Giftblanderie, en meget almindelig Waade i Rom at dræbe Folk paa, brugtes især Hæse og Troldquinder, som gjorde Almuen viis, at de ved magiske Konster udrettede det, som var en Virkning af giftige Urter.

78) Næmlig Sulla.

79) D. som søgte at satte sig selv i Sikkerhed, ved at tage dem af Dage, de vare bange for, eller af hvis Formue de bunde berige sig.

80) Dette maa auferes som sagt i Roscius' Navn.

er riig ved vore Penge: men mener du de seledede Mordere, saa see efter hvem der tager dem i Beskyttelse: troe mig, du vil finde nogen af dit Complot; og sammenlign saa dit Invektiv med mit Forsvar, du skal da lettest kunne see Forskiellen imellem din og Roscius' Sag. — Vil du sige: hvad saa videre, om jeg bestandig har været i Rom? saa svare jeg: men jeg har slet ikke været der. — Jeg tilstaaer, at jeg har drevet Handel med de Sлагnes Gods; men det har ogsaa mange andre. Ja! men jeg har været Landmand og Bønde, som du selv bebrejder mig. — Fordi jeg har været i Selskab med Mordere, deraf følger ikke strax, at jeg har været Morder. — Ja, men jeg som ikke engang kender nogen Morder, imod mig kan saadan en Besskyldning ikke engang tænkes. Der kan siges overmaade meget, hvoraf man kan slutte, at du har havt den allerførste Leilighed til at begaae Misgjerningen, men dette gaaer jeg forbi, ikke allene fordi jeg ugieerne anklager, endog dig, men saameget heller, fordi jeg er bange for, at dersom jeg vil tale om disse Mord, som dengang forøvedes paa den samme Maade som Roscius er myrdet, kan min Tale synes at sigte til Mange.

34 Lad os nu korteligen giennemgaae, hvad du Titus Roscius har foretaget dig efter Sextus Roscius' Død. Dette er saa raabenbart og haandgriabeligt, at jeg ved Gud! Dommere, taler nødig derom, esterdi jeg frygter, at det kan synes som jeg har'villet redde min Principal, uden i ringeste Maade at skaane dig, du maa nu være som du vil. Men allerbedst jeg tænker saa, og ønsker nogenlunde at skaane dig, saavidt det kan bestaae med min Ærlighed, saa forandrer jeg atter min Mening, naar din Uforskammenhed rinder mig i Sinde. Du just være den, der har villet forlan-

ge den Rolle, at fremstille dig for Retten og sidde hos Anklagerne! da dine øvrige Staldbrødre tage Flugt: n og skjule sig, for at det skal lade, som om denne Ret var sat ikke angaaende deirs Nav, men for min Principals Forbrydelses Skyld. Derved erholder du intet andet, end at al Verden faaer din Driftighed og Ubløshed at vide.

Hvem er den første, der bringer Budskabet om Sextus Roscius' Mord til Ameria? Mallius Glaucia, din Client og fortroelige Ven, hvilken jeg alt tilforn har navnet. Hvi skalde just han bringe Budskabet om en Sag, der, naar du ikke tilforn havde taget Deel i noget Anslag hans Død eller Formue angaaende, eller havde indgaaet noget Complot med nogen, enten i Henseende til Stierning eller Belønning, allermindst gif dig an. — Mallius bringer Budskabet af sig selv. — Siig mig dog, jeg beder dig, hvad interesserede det ham? traf det sig maaskee, at han, endskient han ikke for denne Sags Skyld var kommen til Ameria, af en Hændelse var den første som berettede hvad han havde hørt i Rom? For hvad Sags Skyld var han da kommen der? — Det kan jeg ikke giette, siger han. — Jeg skal snart bringe det dertil, at her ikke behøves at giette. Hvoraf kom det sig, at han først meldte det til Roscius Capito? Da Sextus Roscius havde Huus, Kone og Børn i Ameria, da han havde saamange flere Venner og Slegtninge, hvorledes gif det da til, at denne din Client, dette din Ugiernings Sendebud, bragte Budskabet just til Roscius Capito? Han blev dræbt, da han gif hjem fra Maaltidet; det var endnu ikke Dag, da man vidste det i Ameria. Hvad vil denne utrolige Couveerreise, denne forfærdelige Hastighed og Jilsfærdighed sige? Jeg spørger ikke, hvem Drabsmanden

er, du behøver ikke at være bange, Glaucia; jeg ryfter ikke din Kappe, ifald du har havt nogen Dolk skjult; jeg randsager dig ikke: det er noget, jeg ikke troer kommer mig ved. Eftersom jeg finder, paa hvis Anslag han er drabt, saa bekymrer jeg mig ikke om, ved hvis Haand det er skeet. Jeg betiener mig ikkun af det, som din aabenbare Ondskab og Sagens Haandgribelighed giver mig i Haender. Hvor, eller af hvem har Glaucia hørt det? hvorledes har han saa hastig faaet det at vide? Sæt, han strax har hørt det: hvad tvang ham til i een Nat at reise saadan en Wei? hvad saa stor Nødvendighed var paaferde, at, dersom han af sig selv gjorde Reisen til Ameria, han just skulde reise paa den Tid fra Rom, ikke hvile den ringeste Deel af Natten?

35 Skal man i saa aabenbare Ting endnu lede efter Slutninger eller tage sin Tilflugt til Gissinger? Synes I ikke, Dommere, at see for Eders Dine hvad I have hørt? Seer I ikke den Ulykkelige, hvorledes han kommer fra Maaltidet, uvidende om sin Ulykke? Seer I ikke de lagte Snaarer, det pludselige Overfald? Staaer ikke Glaucia for Eders Dine med Morderdolken? Er ikke Titus Roscius tilstede? Sætter han ikke med egne Haender hin Automedon 81) paa Vognen, der skal bringe Budskabet om sit sørgelige Middingsværk og skammelige Seier? Veder han ham ikke, at han vil vaage Natten igjennem, at han vil besvære sig for hans Vres Skyld, at han som snarest vil bringe Budskabet til Capito? Hvorfor vilde han, at Capito først skulde vide det? jeg

81) Achilles' Kudsk, som førte hans hurtige Heste, Zephyrens Sønnen.

veed ikke, men det seer jeg, at Capito er interesseret i dette Gods, af 13 Gaarde seer jeg, han eier de 3 allerbedste. Jeg hører desuden, at det ikke er nu først, saadan en Mistanke hviler paa Capito; at han har mange berygtede Palmgrene 82), men at denne dog er den første med Bændler behængte, som gives ham i Rom, at der er ingen Maade at drabe et Mennecke paa, som han jo har drabt nogle paa, mange med Dolke, mange med Forgift. Jeg kan ogsaa sige, hvem han mod Forfædrenes Skik har stød fra Broen i Tiberen, endnu ikke 60 Aar gammel 83). Dette skal han faae at høre, ifald han kommer frem, og naar han kommer frem — thi jeg veed, han vil fremkomme 84). Lad ham kun komme, lad ham oprolle sit store Document, som jeg kan bevise, Crucius har skrevet sammen for ham, og

82) Pignessen er tagen af Gladiatorene, hvis Palmkrandse undertiden behængtes med Bændeler til desto større Ære, palmarum lemniscata.

83) Cicero spøger med den romeriske Skik i de ældste Tider, at de Borgere som vare 60 Aar gamle, ingen Stemmeret havde i Comitierne, og kunde derfor afvises, naar de indfandt sig for at gaae over Broen (see mit Lexicon Ord. pons) til at modtage Stemmetavler; hvilken Afvisning man kaldte de ponte dejicere, og de Afviste depontani. Capito var ventelig i Ord for, at have drabt nogen, ved at støde ham ned i Tiberen fra den Broe, som gik over denne Flod.

84) Næmlig som Vidne mod Roscius.

som han skal have truet Roscius med, at han vil sige alt hvad der staaer i, naar han skal aflagge Vidnesbyrd. O et herligt Vidne, Dommere! et vigtigt Udfigende, vel værd at længes efter! en smuk Mand 84 b), der vel fortjener at eedsvorne Dommere vilke bygge deres Dom paa hans Vidnesbyrd.

36 I Sandhed, vi skulde ikke saa tydelig indsee disse Folks Misgjerninger, dersom ikke Begierlighed og Vindeslyge og Forvovenhed gjorde dem selv blinde. Den ene 85) har lige fra Blodbadet sendt et flyvende Bud til Ameria til sin Staldbroder og Læremester, for selv at lægge sin Ugjerning aabenlyst for Alles Øine, om ogsaa Alle havde Lyst at lade, som de ikke vidste hvem den kom fra. Den anden 86) agter, om Gud vil, endog at aflagge Vidnesbyrd imod Certus Roscius. Ligesom nu Spørgsmaalet var, om hans Ord bør troes, eller om hans Gierning bør straffes. Derfor have Forsædrene vedtaget, at de største Mand ikke kunde vidne i deres egen Sag i de mindste Ting. Africanus 87), der ved sit Tilnavn 88) giver tilkiende, at han har undervunget den 3die Deel af Jordkloden, skulde dog ikke, isald han havde en Sag for Retten, aflagge Vidnesbyrd; thi at han ikke vilde blive troet, tør jeg ikke sige

om saadant en Mand. Dømmer nu, hvor forkeert og forværreret alting er blevet! Da her handles om Eiendomme og om Mord, vil den aflagge Vidnesbyrd, der baade er Pranger 89) og Morder, det er, der baade er Riiber og Eier af de Eiendomme, hvorom just handles, og har ladet den Mand ihjelslaae, om hvis Død just spørges.

Nu da, min bedste Mand! har du noget at sige? Hør mig: staae dig ikke i Lyst; ogsaa din store Fordeel er her med i Spillet. Du har bedrevet mange Boldsomheder, mange Boveskifter, mange nedrige Stræger: kun denne ene store Taabelighed — vist nok ikke af dig selv, men efter Cruciuss' Raad — du behøvede slet ikke at sidde der 90). Thi hverken bruger man en smuk Anklager, ei heller et Vidne som reiser sig fra Anklagernes Bank. Dertil kommer, at Eders Graadighed vilde været lidt mere skult og hemmelig; men hvem forlanger nu at høre noget af Eder, da Eders Gierninger ere saadanne, at I synes med Glid at handle Eder selv imod for at tjene os 91)?

37 Lad os nu see, Dommere, hvad videre fulgte paa. Fire Dage efterat Certus Roscius er drabt, meldes hans Død til Chryfogonus, til Volaterræ i L. Sulla's Leir. Er det endnu Spørgsmaal, hvem der har sendt dette Bud? Er det ikke aabenbart, at det har været den samme, der sendte til Ameria? Chryfogonus, der ikke kiendte Manden eller Sammenhængen, drager Omhu for, at hans Gods strax sælges. Men hvorledes saldt det

84. b) Jeg læser efter Ernesti's Gissning *virum honestum for vitam honestam*, som ingen ret Mening giver.

85) Nemlig Titus Magnus.

86) Titus Capito.

87) Publius Scipio Minor eller Emilianus.

88) Tilnavn af Africanus, Africa's Undervinger, fordi han ødelagde Carthago.

89) Nemlig en saakaldet sector. See ovenfor.

90) Nemlig paa Anklagernes Banke.

91) Jeg beholder *Lasemaaden a nobis*, andre læse og foretrække *a vobis* v. af Eder selv.

ham ind, at attraae en ubekendt Mand's Gode, hvilken han aldrig engang havde seet? Naar I høre noget saadant, Dommere, pleie I strax at sige: det maa nødvendig En af Byen, eller en Naboe have sagt. Disse ere gemeenlig Angivere, af dem forraades de fleste 92). Her har denne Mistanke ingen Grund. Ikke vil jeg raesonnere saaledes: det er rimeligt, at Roscierne have angivet dette for Chryfogonus; thi de vare allerede tilforn i Venkskab med ham; og endskjont deres Forfædre havde efterladt dem mange gamle Beskyttere og Benner, saa have de dog afladt at holde sig til nogen af disse, men begivet sig i Chryfogonus' Beskyttelse som hans Clienter. Alt dette kunde jeg vel med Sandhed sige; men i denne Sag behøves ingen Gisning. Jeg veed vist, de nægte ikke selv, at Chryfogonus har bemægtiget sig disse Eiendomme efter deres Tilskyndelse. Naar I see den for Pine, Dommere, som har faaet en Deel af det Angivne, kan I da tvivle hvem Angiveren er? Er det da ikke begge Roscierne, Chryfogonus har givet en Deel af disse Eiendomme? Er der ellers nogen? Nei ingen! Er der da nogen Tvivl om, at de der af Chryfogonus have faaet en Deel af Byttet, ere de der have tilbudt ham det? Lad os nu see, hvorledes Chryfogonus selv har anseet Rosciernes Gierning? dersom de intet havde gjort i denne Kamp, som var Umagen værd, hvorfor fik de saa store Belønninger af Chryfogonus? Dersom de ikke have gjort andet end meldet Sagen, var det da ikke nok, at de fik Tak? eller naar man vilde være ret gavmild, at man gav dem en liden Høflighedsstiank? hvorfor gives strax til Capito tre Herregaarde af saa stor Værdie? hvorfor eier denne Roscius her alle de øvrige

i Fælledskab med Chryfogonus? Er det utydeligt, Dommere, at Chryfogonus, efterat have ladet sig underrette om Sagen, har tilstaaet Roscierne denne Deel af Byttet, som Anførere i Slaget 93)?

38 Capito kommer til Leiren som Gesandt iblandt de 10 deputerede Borgere. Dømmer allene af dette Gesandtskab om Personens hele Liv, Tankemaade og Sæder. Dersom I ikke indsee, at der er ingen Pligt, ingen Rettighed saa hellig og ubrødelig, som jo hans Skarnagtighed og Troelshed har frænklet og forvansket; saa erklæret ham for den retskaffenste Mand. Han forhindrede, at Sulla underrettes om disse Ting, han aabenbarer for Chryfogonus de andre Deputeredes Anslag og Forsæt, han advarer ham at sørge for, at Sagen ikke forhandles aabenbar, han forestiller, at dersom Godsliøbet gaaer tilbage, vil Chryfogonus miste en stor Sum Penge, og han sætte sin bergerlige Velsærd paa Spil: saa optander han Begierligheden hos den eene, og skuffer de andre som vare tillige assendte: ham minder han idelig om Forsigtighed, disse giver han trødskeligen et falskt Haab: med ham oplægges han Raad mod disse, og disse Anslag aabenbarer han for ham: hos ham betinger han sig sin Deel, og giver disse Haab om, at der vel vilde findes et bekvemt Dieblik 94), og sperrer dem derved stedse Afgangen til

93) I Orig. has manubias. See mit Lex. Ord. manubiæ.

94) I Orig. aliqua fretus hora, hvilket er dunkelt, og har givet Anledning til mange Gisninger. Jeg har troet, at saadan en Tanke, som den jeg har udtrykt, laae deri.

92) Næmlig Profcriberede.

Sulla. Kort: ved sine Formaninger, sine Raad, sin Mellemhandling mager han det saa, at de Deputerede ikke komme for Sulla, at de, forførte ved hans Troeløshed, bringe et falskt Haab hjem med sig i Stedet for vis Besked: hvilket J kunne erfare af dem selv, isald Actor vil forlange deres Vidnesbyrd.

J Privatsager, naar nogen rygtede et Ærende, jeg vil ikke sige svigefuldt, for egen Bindings og Fordeels Skyld, men allene skidesløst; troede vore Forfædre, at saadan en havde begaaet den skammeligste Sierning. Derfor er det ikke mindre Skam at actioneres som Commissionær, end som Tyv; jeg kan tænke fordi vi i Ting, hvorved vi selv ikke kunne være tilstede, lide paa vore Venner, som paa vore Stedholdere, og hvo som misbruger denne Tillid, angriber alle Borgeres fælleds Barm, og gjør sit til at forvitre det selskabelige Liv. Thi vi kunne ikke forrette Alting selv. Een er mere nyttig i et, en anden i et andet, derfor hvervets Vennsaber, at fælleds Gavn maa besordres ved indbyrdes Tjenester. Hvi paatager du dig et Ærende, naar du agter enten at forfemme det, eller at misbruge det til din Interestere? Hvi tilbyder du dig, og under en fremtet Høflighed skader og hindrer mine Fordele? Gaae din Vej, jeg kan afgjøre Sagen ved en anden. Du paatager dig frivillig en Tjeneste, hvis Byrde du troer at kunne bære, og som slet ikke synes tung for dem, der selv ikke ere lette 95).

39 Derfor er da denne Brode skammelig, fordi den fornærmer to af de helligste Ting, Vennskab og Tillid; thi ingen giver gjerne et Ærende til nogen, uden til en Ven, ei heller troer han nogen, uden den han har Tillid til. Saaltes er det kun det nedrigste Menneske, der paa engang kan ophave Vennskab, og kuffe den, der ikke skulde bleven fornærmet, dersom han ikke havde haft Tillid. Er det ikke saa? J de mindste Ting kan den der har været skidesløs i et Ærende, ikke undgaae den skændigste Dom: og i saa vigtig en Sag, naar den, som en død Mands Ære, en levende Mands Belfærd har været anbefalet og betroet, foruretter den Levende og forhaaner den Døde, skal saadan en regnes iblant skikkelige Folk, for ikke at sige iblant Mennesker? J de ringeste og private Sager, er endogsaa Skidesløshed i et Ærende underkaster Lov og Dom, esterdi, naar den skal undskyldes, bør det være hos den som har givet, ikke hos den som har paataget Ærendet: og i saa vigtig en Sag, som i et heelt Borgerstabs Navn er betroet og forrettet — der ikke ved Skidesløshed at krænke en privat Fordeel, men ved Troeløshed at vanhellige og besmitte et offentligt Ærendes hellige Ret; hvad Straf skal det ansees med? eller med hvad Dom skal det fordommes? Om Roscius havde betroet ham denne Sag i sit Navn, at han skulde bringe den i Rigtighed med Chrysogonus, og love paa hans Begne, hvad han troede, behøvedes, og dersom han da havde paataget sig at gjøre det, havde brugt

95) D. letsindige. upaalidelige. J Orig. quod (onus) minime videtur grave iis, qui minime ipsi leves sunt. Jeg har vildet efterligge Paronomasiën i grave onus og

leves homines, hvormed han spøger. Hvem denne Spøg ikke behager i Danfken, kan sætte for lette Letsindige.

dette Ørende nok faa libet til sin Fordeel: skulde han ikke bleven dømt til at give ham Opreisning, og have tabt al sin borgerlige Ære? Nu har ikke Roscius overdraget ham denne Sag, men, det som er langt betydeligere, Sextus Roscius selv er med Ære, Liv og al sin Formue af Borgemeister og Raad i Stadens Navn overantvordet til Roscius Capito, og denne har derved gjort sig en, jeg veed ikke hvor stor Fordeel, men edelagt den anden i Bund og Grund, har betinget sig selv tre Herregaarde, og agtet Øvrighedens og hele Borgerskabets Billie ligesaa libet som sin egen Nædelighed.

(Slutningen følger).

IV.

Vigtige danske Skrifter.

Skandinavisk Musæum ved et Selskab, 1ste og 2det Bind. Kiöbenhavn 1798. Forlagt og trykt af K. H. Seidelln.

Om det Skandinaviske Selskab og dets Hensigt og Indretning har jeg sagt mine Tanker i forrige Aarg. 4 Hefte, S. 156, og finder endnu ingen Aarsag at kalde dem tilbage.

Samlingen aabnes med Homers Ilias 1ste Bog, fordansket i Hexameter af J. Baggeseu — Det er nok neppe Oversætterens Mening, at ville bedømmes som Fordansker af Homers Ilias. Han havde da vel ikke affpiist sine Læsere med en eeneste Bog. Men den Synspunct, hvorfra han vil have sit Arbeide betragtet, er ventelig, som en Oversættelse i Hexameter, som en Prøve i dette Fodemaal, fuldkønnere end de,

Storm eller Pram have leveret os. Og endstient jeg ikke tør tiltage mig nogen Dom i dette Stykke af vor Prosodie, saa vover jeg dog, efter den Kundskab, jeg har maattet skaffe mig om vore Versarter, da jeg udarbejdede denne Deel af min danske Grammatik, især ved idelige Samtaler med vor da levende Kristark Carstens, at holde disse Baggeseus Hexameter for de fuldkønneste, med største Flid og efter siikre Regler udarbejdede, jeg kiender. Og jeg anseer det for en unge Konstkønnere værdig Syssel, om nogen med Flid vilde frubere disse Hexameter, og deraf udbrage Regler for dette Versemaal, i det mindste saavidt denne Prøve strækker sig.

Men da her dog tillige af en af vore største Digtere leveres Oversættelse af et Stykke af Homer, som man ikke veed, om det maaskee turde blive fortsat; saa bliver det en Recensents Pligt, ogsaa at bedømme Arbeidet som Oversættelse, og dette troer jeg ikke bedre at kunne giere, end ved at giennemgaae de første 200 Vers, og noie sammenligne dem med Originalen, og med Stolsbergs Oversættelse, den eeneste jeg har ved Haanden.

Jeg begynder altsaa strax med B. 1, 2, "den Harm, som Peleiden Achilles harbed' til Hevn". Originalen meget simplere: Peleidens fordarvellige Harm, *ὄλομενν*. — B. 3. "Da han Heltens Nander i drabelig Mængde til Ais styrkede brat". Det var ikke Achilles, der dræbte Grækernes Helte, men hans Harm, som holdt fra Slaget, hvorved det gruelige Mandemord paa Grækerne forvoldtes. — B. 4. "Splittende Hund", et ubekvent Epitheton, og mod Indgangens Simpelhed. — B. 5. Samt er mine Øren prosaisk: vordede; de Svendiske som have beholdet Ordet vordede i alle Tempora, conjugerer imperf. vardt

— B. 7. Atreus' herskende Son; naar herskende staaer saaledes, anseer man det som et Charactertraf af Agamennon, og tænker derved, at han var herskelyg, men det skal allene beskrive ham som overste Hærfører *ἀναξ ἀρχαυ*. — B. 12. "Achaiernes vingede Snekker": var det ikke nok som Stolberg: til Grækernes Skibe *Ἰσας ἐπι πηγας*. — B. 14. "Den vidthenrammendes (Apollo's)" jeg mener, det var usornødent at oversætte disse Epitheta perpetua, hvor de blot sættes for den poetiske Prydelses Skyld, og ikke som Charactertraf. — B. 19. Nedbryden er i mine Øren profaisk. — B. 21. "Ærefrygtende Zeus vidtramende Son Apollon" dette Vers vil koste en dansk Læser Meie at construere, for den fremmede Gen. Zeus, som intet Gen. Merke har. Overs. bruger hyppig Participier paa ende, hvilke ofte gjøre Stilen slabende, naar de komme for snart paa hinanden, som Side 9 ærefrygtende, vidtramende, bisaldende, tiltalende. — B. 23. "med Huld" er nok tillagt, for at fylde Herame-tret. — B. 26. "flye mit Blik ved de bugede Snekker", vil blive vanskeligt at forstaae, at det skal hede det samme som: vogt dig for, at jeg seer dig ved Flaaden. — B. 30. "tiener som Væverke mig", er alt for udelikat sagt; han kunde ikke give hende noget ædlere Arbeide, end det de største Prindsesser sysselsatte sig med, nemlig at væve Purpur. Stolberg langt delikaterere: bis dahin soll sie weben bey mir, d. er: tage Deel i mine Fruentimmers Syssler. — B. 35. "vandrende langt aff:es", det siger Homer ikke; blot at han gik for sig selv, eenfom — B. 36. "den magtige Hersker", er formegit til *ἀναξ*, som kan bruges om enhver Huusfader. — B. 37. "Hør o! straalende Gud", at Apolle som Solen kan taldes

saaledes, er ikke at paatvølge; men var det her passende, hvor han skulde blot bruge sin Bue og Piiil? Homer veed intet deraf. — B. 43. "Ham hørrede Phoebus Apollo", er imod Grammatiken, den en Digter bør være ligesaa om over, som Profaisken. — B. 45. "Det ringsomdækkede Rogger" veed man nok ikke, hvad man skal tænke ved. B. 46. "Kolvene stungrede om Skuldrene lyt"; hvad for Kolve? Han havde jo ikke Flinte i sit Pilefogger; hvorfor ikke som Homer: Pilene raslede o. s. v. — B. 47. "Døndrende selv"; dette Tillæg, som Orig. atter intet veed af, fordrarver Billedet; thi Phantasten saaar nok til at foresille sig hans Gang, ved at høre, at Pilene raslede paa hans Skuldre, og behøver intet mere. — Ib. "Hans Gestalt henfyggende gruelig som Natmilm"; Homer ligestrem: "I hans Gang lignede han Zatter", hvilket vist nok taaler adskillige Udtolkninger; men Oversæt. bør ikke blande sin Forklaring i Oversættelsen; thi saa kommenterer han og oversætter ikke. — B. 51. "Pilenes Mordslugt" for de myrdende Pile synes at være et stærkt Udtryk, men mere i en Oversættelse af Virgil end af Homer. — B. 54. "Paa den tiende kaldte til Ting alt Folket Achilleus". Kaldte Folket Achilles til Ting, eller kaldte Achilles Folket? Denne Tvetydighed kommer af Sprogets Mangel paa Kasus, som vi nu bør finde os i med Taalmodighed, men dog søge paa alle Maader at gjøre saa lidet følelig som mueligt. Dette kan skee, ved enten at sætte Subjektet foran i Sætningen, som her: Kaldte Achilles alt Folket til Ting, eller ved vore Passiver. Saadanne Vanskeligheder bør Skribenten kæmpe imod og sætte sin Besønning i at overvinde dem. — B. 56. "Thi for Achaiernes Folk æmtførgende saae

hun (Juno) dem hendse"; saaledes som dette er udtrykt, veed man ikke, med hvad Felelse Juno saae Grækerne hendse; Udtrykket er stærkt, men Originalens jævnt og forstaaeligt: Hun bedrøvedes over Grækerne, da hun saae dem hendse. — 59. 60. "Om i Toget paa nye, Agamemnon, vende vi hjem, da sværmende heden som deden". Heraf forstaaer jeg ikke et Ord. Hos Homer tiltaler Achilles Agamemnon saaledes: "Nu tænker jeg, vi komme til at begive os paa et nyt Tog hjem ad o. s. v." — Ligesaa uforstaaeligt er mig B. 61. "Neppe, da baade nu Pest Achæerne tarer og Orlog". Hvor hører dette neppe hen? Orig. forklarer hvorfor de ere nødte at vende tilbage. — B. 67. "Vor Omkomst" for Undergang, af omkomme, er neppe noget Ord, som fortjener dansk Dørgverret; efter Analogien er Omkomst snarere circuitus af komme om (til et Sted). — B. 70. "Tilkommende vorder"; det første Ord er overskødigt. — B. 72. "Med sandfigende Konst begavet o. s. v." Dette er flaut, efterat der er sagt om ham: At han Kiendte, hvad er, hvad vorder og før var. Men det er ikke Homers Skyld; han fortæller, at Kalchas ved sin Spaadoms gave, som han havde saaet af Apoll, førte Stikene til Ilum. — B. 73. "Velberaadet i Hu tiltalte han" ic.; hvad skal man tænke sig derved? Efter Orig. hedder det: Jen god Mening, da han vilde dem vel. — B. 74. "O herlige" skal være en Overs. af Originalens: Jupiters Vndling. — B. 79. "Achiverne samtlige lyde". Samtlige er Fyldetale for Versets Skyld. — B. 80. "Stærkere dog"; dette dog passer ikke til Tanken; thi stærkere; men stærkere er neppe det rette Ord. — B. 81. "Gudslyveren i Kampen" *ποδας ἄνυς*; hvortil i Kamp

pen? Mon ikke bedre: den stærkfødede Achilles? — B. 88. "Seer Lyset paa Jorden", *εἶσι δ' οὐρα δερκομενοιο*, seer Jorden. — B. 94. "Som med Haan bortjog Agamemnon" for: Som Agamemnon bortjog med Haan; disse tydske Constructioner taaler vor Sprog paa ingen Maade. — B. 96. "Sendt os"; bør være sendte. — B. 97. "Ænsende Haand" er for stærkt til *χεῖρα βαρειαυ*, sin tunge Haand. — B. 100. "Et Blik henlyvende, κακ' ὀσσομενος, med histert Vie. — 113. "Da jeg hende for selv min Gemal Clytemnestra, som Jomfrue holder i Agt". Uden at tale om Ordet Gemal, hvilket er hverken dansk eller poetisk, saa er: som Jomfrue ganske stærkt sagt, og den, der ikke raadspørger Originalen, forstaaer det saaledes: at han elskede Klyseis mere fordi hun var Jomfrue, som Jomfrue. Men efter Græken maas det forklares, at han elskede hende mere end Klytemnestra, da denne var Jomfrue, eller da han tog hende til Kone som Jomfrue, eller, som Stollberg giver det: Welche das Weib meiner Jugend doch ist. — B. 115. "Hverten i Bort eller i Blik, *εὐδὲ φωνῆ*; det udanske Ord Blik bruger vor Overs. alt for hyppig, og *φωνῆ* indbefatter meer end Pinene, det hele Ansigts Skionhed. — B. 117. "Hellerer stuer jeg Folkene frelst"; hvorfor ikke det simple: seer jeg — end Folkenes Omkomst; hvorfor ikke: end Folket omkomme. — B. 120. "Haders bramrende Søn af Atreus, Gierriges Mønster"; hvormeget simplet efter Orig.: Søn af Atreus, gierrig efter Ere og Nov fremfor alle. — B. 127. "Derfor udles du hende til Guden nu"; naar nogen skulde udlyse Klyseis, maatte det jo være Faderen; men her bør det hedde ligesrem: Men send du hende for det første til Guden. — B. 134.

"Dennes Giengivning". Det lader som vor Digter vil indføre Substantiver i Sproget, istedet for vore substantive Infinitiver. Oven for havde vi: Iliens Udrydden for: at udrydde Iliens: jeg befrygter, Sproget faaer derved mere Stivhed end Kraft. — B. 146. "Du radsomme Kriampers Bekiamper", kalder han Achilles; i Orig. πάντων επικρατοτατ' ανδρων, hvilket andre oversatte: Du skrækkeligste af alle Mennesker, og ant'n Oversættelse taaler nok heller ikke Graffen. — B. 151. "Enten til speidende Gang." Orig. η οδου ελθεμεναι strækker sig videre: enten til at gaae en Gang, s. E. i et Vrind, et Gesandtskab. — B. 152. "Drog jeg dog ei for de Trojers Skyld hid til standende Strid". Denne Vending tvivler jeg paa, en dansk Læser, uden Originalens Hielp, strax vil fatte. Meningen er: Hvem skifter om at adlyde dig, da ingen af os er draget herhid for Trojanernes Skyld, men for din Skyld, for at havne din Fernærmselse. Det bliver tydeligt i Orig. ved Partiklen γαρ — ου γαρ εγω τραωω &c. Men Oversætt. dog fører til et Spørgsmaal: om han ikke drog i Krigen for Trojanernes Skyld? hvilket man først seer, kan ikke være Meningen, naar man kommer til B. 158. "Dig, dig fulgte vi. — B. 154. "Uldrigen for: aldrig, kan maaskee tilstaaes en Poet, allerhelst, da Almuens Udtale paa mange Steder ikke er imod denne Form. — B. 155. "H'ias Klempagn" er i mine Tanker et got Ord for en Egn, hvor der er blød, frugtbar Jord, modsat Klippeegn. — B. 176. "Ingen jeg hader som dig af de gudstadsfæstede-Ronger". Hr. B. gjør sig meer Umage end mange andre Oversættere, at give saadanne Epitheta, der næsten kan ansees som perpetua, og indeholde i sig selv ikke noget Ca-

rakteristisk, som her διορασεων βασιληων, hvorved intet i Dansken var tabt, om det var blevet uoversat. — B. 178. "Trodsfer og alle din Arm, en Gud har sligt dig forundet"; hvormeget simple Ord. Har du (end) megen Styrke, Gud har givet dig den. — B. 189. "Hiertet tvøfold tvivlsbankende raadsløg". Dette tvøfold fører snarere paa en dobbelt og igientagen Raadslagning, end paa denne det tvivlsende Sinds Bevægelse, som Virgil saa herlig skildrer: Animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc, in partesque rapit varias, og som Homer giver med det eneste Ord διαυδισα. — B. 194. "Og af Skledent alt drog Storsværdet". Dette Ord kunde man taale i Oversættelsen af en Ridderroman, men hos den simple Homer bør det hedde: det store Sværd. — B. 195. "Nedsvævede Athene skyefra"; det græske ερανοθεν, men staaer mig slet ikke an. — B. 201. "Hende tiltalende dog udsoldte han Ordenes Vinger". Jeg kan begribe, at en Digter kan bruge vingede Ord επεα πτεροεντα; men at udsolde Ordenes Vinger i en simpel Overgangs-Formular, som her, det kan taales i en travestret, men ingenlunde i en oversat Ilias.

Dog! jeg standser her med mine Anmærninger, hvis Længde jeg maaskee behøver at gjøre Undskyldning for. Mit Resultat bliver dette: at, saa aabenbar det er, at vor Oversætter har raadført sig med den græske Original og stedse haft den ved Haanden; saa synes han ikke nok at have udtrykt Homers simple Høihed, men ladet sig ved den i nyere tydsk Heroider herskende Smag forlede til at give Udtrykket snart mere Eleganz, snart større Kraft, end det homeriske Digts Aand taaler. Jeg skulde derfor troe, at Hr. Prof. Waggesen vilde gjøre større Lykke med en poetisk Oversættelse

af Virgil end af Homer. Imlidertid vilde det blive en sand Berigelse for vor poetiske Litteratur, dersom vi fra denne Haand turde vente den hele Ilias; hvilket vi dog neppe af denne ringe Begyndelse tør giøre os Haab om, har været hans Hensigt.

Derefter følger: hvorfor den Kristne Lære fortrængte Odins, af Hr. Kammerherre Suhm: en Afhandling, som fortæner at staa ved Siden af de bedste Suhmiste, og saa fuldstændig udført, at der intet bliver at sagn i denne Materie. Men denne Detail taaler intet Udtog.

Niels Ebbesen af Nørreviis. Dette Drama, som udgør næsten en tredie Deel af den hele Samling, maa nok selv undre sig over den Plads, det her har faaet. Er det skeet, for at fylde Rummet og hjælpe paa Udsættningen, saa faaer det en Fortieneste mere ved denne Hensigt, som svarer fuldkommen til vore Tidens merkantile Tænkemaade, der er kiendelig nok i vore fleste Genieprodukter. Men Theatergængere vilde være lidet fornøiede med denne Oekonomie, at et Stykke, som Publikum har længtes saa meget efter at kunne læse, skulde første Gang trykkes i en Samling af saa heterogent Indhold, og betales saa dyrt. Det kan heller ikke seile, at det jo vil blive astrykt for sig selv, naar Tiden kommer, at det paa nye skal opføres paa Skuepladsen.

Nu til Dramet selv. Den første Akt tjener til at giøre os bekendte med de Personer, som ere bestemte til at spille nogen Hovedrolle, og især til at indtage Tilskuerne for Niels Ebbesen, som faaer Leilighed til at ytre sin adle Tænkesmaade i adskillige interessante Situationer. Tillige forberedes Læseren til de følgende Tildragelser, og faaer en løselig Anelse om hvad der skal skee. —

Skulde den tolvte Sc. imellem Estrith og Hans være nok i hine Tidens Costume? Stemmer det med hine Tider, at Hans strax, naar han faaer Estrith i Tale allene, erklærer hende, at han beundrer hendes Skønhed?

Den første Akt gaaer for sig paa Nørreviis i Ebbesens Huus. I den anden er Handlingen i Randers, hvorhen Ebbesen var indbudet af Grev Geert. Her lærer man at kiende Grev Geert, imellem hvem og Ebbesen foresalder en varm Scene (den 6te) som endes dermed, at Ebbesen udfordrer Greven til en Dvekamp, hvilken denne med Haanhed afviser, og bereder sig til Dagen derefter at drage ned med bevæbnet Mandskab til Nørreviis.

Tredie Akt. Handlingen gaaer her atter for sig paa Nørreviis, hvor Ebbesen har sammenkaldet et Dannehof. Dette Dannehof holdes af de forsamlende Klerke, Riddere og Bønder under Biskop Ingves Besjvrelse. Etig Andersen, som er ganske paa Geerts Partie, men som for Næsten skjældres som en ærlig Mand, der intet Middel ser til at redde Danmark, end ved at erklære Geert for Konge, taler Geerts Sag, og Niels Ebbesen taler for den unge Prinds Waldemar, som staaer med en Hær i det Mecklenborgske. Da Stemmerne omsider samles, er Pluraliteten for Waldemar, som i Danehoffet udraabes til Konge. — Om saadanne politiske Discussioner ere passende paa en Skueplads, i Tilskuernes Nærvarrelse, kunde maaffee tvivles. Mig forekomme disse Grunde og Modgrunde at giøre Tilskueren kold, som ikke interesserer sig for Ord, men for Handlinger. — I samme Rigsforsamling vælges Ebbesen til Hærfører, som lader til at ville Dagen efter samle alle de mod Waldemar væsfindede Ridd-

deres Mandffaber, og gaae Geert i Mode paa aaben Mark. Men inden vi forsee os, beslutter Ebbesen at udføre, hvad han tilforn havde truet med, nemlig, at møde Grev Geert i en Dvekamp, og til den Ende endnu i Dag i Skumringen at ride til Manders. Dette Forsæt har han intet talt om i Dannehoffet, men aabenbarer det for Ridder Søren Frost i disse Ord S. 185: "Jeg har æffet Geert til Feide. Jeg har advaret ham. Nu strax rider jeg i Skumringen til Manders. Jeg har 60 Mand, du kender dem, 60 Mand som jeg kan stole paa. Vi leire os i Buskene, indtil alle Byens Mænd ligge i dyb Søvn; Broen sørger jeg i Forveien for, at den siden strax kan nedkastes efter os. Lyden af Hestetraven dæmpe vi med Halm. Saa trænge vi ind i Byen lige til Slottet. Ja, med Geerts Liv vil jeg bringe mit Fædreland et stort Offer". Og da Frost fraraader ham det, og forestiller ham, at Forvovenhed ikke er Heltetod, svarer han: "Hvad kalder du Forvovenhed? Netop, fordi min Siende slumrer trygt midt iblandt sine Skarer, fordi han aldrig venter saadant et uhyrt Overfald, netop derfor vil det lykkes. "Jeg anserer med et Slags Uvillie disse Ebbesens Ord, da de i mine Øine sornedre hans Karakter, som en Mandes, der overrumpler sin Siende, for at afvinde ham Fordele, og nøde ham paa en uadel Maade til at segte iniquo Marte. Hvor meget ædlere havde Striden været, naar intet uden en retfærdigere Sag og ædlere Motiver havde talt for Ebbesen. Hvad her vindes i Klogskab, tabes i mine Tanker i Heimodighed.

Grev Geerts Mord gaaer for sig i den allersidste Scene af 4de Act, og kan nok ikke fritages for Behreidelse af et overlagt Mord, uagtet begge

de Stridende ere bevæbnede. — Forresten er denne hele Act opfyldt med Episoder, som saa meget de tiene til at sætte Grev Geerts Karakter i Lys, og skaffe Forfatteren Leilighed til at vise sin fine Menneskekundskab i nogle mesterlige Scener s. 72. begge Monologerne i 5 og 7 Sc.; saa opholde de dog Handlingens Gang, og synes at høre mere til Forfatterens end til Stykkets Lærv. Og hvad Grev Geerts Karakter, og de Sentiments han yttre, angaaer, da ere de mere stikede til, hos vor Tids Geniemænd at opvække Orefrygt for ham, end Afky, som for en Mand, der har revet sig løs fra alle Fordomme, og sat sig over alle de Grundsætninger i Moral og Politik, der ikke hylbes af den heilhelige Egoismus. Skulde man ikke troe, at høre en Statsmand, der havde gaaet i Skole hos vore nyeste Viser, naar man hører Grev Geert blandt andet saaledes resonere S. 201: "Vore Viser kalde Naturen alle Levendes Moder; og dog seer denne Moder til med samme Ligegyldighed, naar den halvsovende Hund snapper en Flue, der surrer om deus Dren, som naar et Jordstielv oplugter et heelt Folk. Ødelæggelse er alle Verdeners Drivhuul, og Krig alle Levendes Kald. Mener du, at Mennesket fik en anden Bestemmelse?"

Grev Geerts Død meldes i 5te Act, som om den var gaaet for sig paa aaben Mark i standende Strid. "Ebbesen har slaaet Grev Geert midt iblandt hans Tusinde" fortæller Søren Frost. Men disse Tusinde omringede Slottet, hvortil Ebbesen med Magt havde aabnet sig Afgang, og trængt ind i Salen til Gr. G., som var allene. — Efter denne tvetydige Daad tager man ikke stor Deel enten i Ebbesens fromme Deklamation i 3die Sc. "det er dog skrækkeligt, at affige Dødsdommen over et Menneske", eller i hans Kones an-

dægtige Forsæt, at sælge alt, hvad de kan undvære, og lade løse Siælemesse for den Ulykkelige i alle Kirker og Klostere; hvilket Naad Ebbesen billigere, og erklærer, at det trøster hans Hierte, og at den Ulykkelige skal takke dem for Lindring. — Imidlertid har en Hær samlet sig paa aaben Mark, under Anførsel af Grevens Søner, og Ebbesen drager ligeledes sit Mandskab sammen til et Slag. Dette Slag gaaer for sig saa nær ved Nørreliis, at Ebbesens Familie og Wenner kunde tage det i Diesyn fra en Altan paa Gaarden, og idelig underrette Tilskuerne om Slagets Fremgang. Da Grevens Søner samle deres Skarer allevegne, hvor Ebbesen stred, og det er dem mere om at gjøre at hævne Faderens Død, end at vinde Slaget, saa træffer een af deres Pile Ebbesen, og saarer ham dødelig. Han bringes saaledes hjem og døer i sin Families Arme, efterat han har oplevet den Glæde, at hans Hær har overvundet Holsteneren, og modtaget den unge Kong Waldemars Tak, som imidlertid er gaaet i Land med sit Mandskab.

Hvad nu Stykket angaaer i det Hele, saa gjør det i mine Tanker Hr. Sander, som Komponist, usigelig Ære; thi naar jeg undtager nogle Longeurs, nogle overflødige og ørkesløse Scener, og overalt al for stor Snaksomhed hos de fleste handlende Personer; saa røber det Hele en Mand af ugemene, saavel naturlige, som erhvervede Talenter, og af Sindighed og Fasthed, saavel i filosofiske som politiske Grundsaetninger. Ogsaa Sujettets Valg gjør ham som en Udlandning Ære; men om han hos sine Landsmænd har gjort sig yndet ved saadanne Sentimens, som det han lægger Poul Glob i Munden 3 Akt 1 Scene: "Har dog vel følt, at Udlandingen ikke oprigtigen elsker vort Fædreland"? staaer derhen.

Men saa 'mange' Fortienester Stykket har, som en dramatisk Composition; saa kunde man maaskee spørge: hvad Virkning er det calculeret til at gjøre paa Publikum i vore Tider, ved vore Sæder, ved de nu i Politisk og Statsphilosophie herskende Marimer? — Hoori bestaaer Niels Ebbesens Fortieneste? I at forsvare en dansk Konges Rettighed til sin Fædrenethrone imod en magtig Naboejerske; der dog eene syntes udrukset med alle de Talenter og Hielpemidler, der skulde sætte det forfaldne danske Rige paa Fode igien. Vel var Danmark et Arverige, men det var tilige et Valrige, og endstaaent den unge Waldemar, Kristoffers Son, havde opvaakt et godt Haab om sig, saa kunde han dog paa ingen Maade enten i Forstand, Erfaring eller Kræfter, sættes ved Siden af den store Gr. Geert. Naar man derfor sammenligner den ædle Stig Andersens i Dannehoffet forebragte Grunde for dennes Antagelse, imod dem, som Niels Ebbesen anfører for den unge Prinds, synes man i den første at høre en oplyst Patriot, men i den sidste en Mand, der drives af en Fejlsse, som i vore Tider ansees for Fordom; isald der ikke skulde være den, som troer, at Ebbesen taler som Adelsmand, der af Grev Geert ikke kunde vente at faae de Adelen i Kristopher den andens haarde Haandsfæstning tilstaaede Privilegier befaestede.

Men jeg betragter nu ikkun Ebbesens Sentiments i Henseende til vore Tider. Hvad Indtryk kan Ebbesens heftige Deklamation S. 116 imod uhyre Skatters Udpressning, Kastellers Opførelse i Landet, og Overgivelse til tyffe Commendanten, imod Landenes Dorthytning og Indbyggernes Salg, som Hovmarkens Stude og a. m. — jeg siger, hvad Indtryk kan disse Deklama-

tioner glæde paa vor Eids Mennesker, som ved det de daglig see at gaae for sig, ere stemmede til at ansee disse Voldsomheder, som Følger af Menneskets tiltagende Oplysning, som Skridt, hvorved vi føres alt nærmere til vor Forædelse, som nødvendige Midler til vore tabte Menneskerettigheders Genvindelse, og til den høie Plans Opnaaelse, som er bleven lagt for Menneskeslægten, men som Overtroe, Fordomme, Bankundighed, indtil vore oplyste Eider har standset. — Eller naar Ebbesen S. 165 bebrejder Hr. Geert, at han vil paaraade de Danke tyff Sprog, tyffe Sæder, tyffe Love; hvem føler noget ved denne Bebrejdelse i Eider, hvor vi maa belave os paa at modtage, hvad Sprog, Sæder, Love vore Formyndere vilde paalægge os. — Jeg nægter dermed ikke, at Niels Ebbesen jo efter sin Tid bliver en stor Mand. Men om han derfor er stikket til at være Hovedpersonen i et Sørgeespil, som skal interessere vore Eider, derom har jeg, efter min individuelle Følelse, nogen Tvivl.

Sproget i dette Stykke er saa skönt og fuldkomment, som det kunde være af nogen Indfødt. Dette Phænomen anseer jeg som en Triumph for vor skønne Literatur, hvilken vi for et halvt Seeculum ikke kunde have drømt om; og jeg erindrer mig med et Slags gottende Patriotismus, den Tid, da Hr. Secr. Sander forespurgte sig hos Selskabet til de skønne Videnskabers Førfremmelse, om det vilde modtage en tyff Udarbejdning over en af dets udsatte Prismaterier. Stulde Selskabets Afslag være nogen Marsag til det Phænomen, jeg her glæder mig over; hvilken Erobring for Literaturen! og hvilken Glæde for Selskabet!

Svar til Dana af Frang M. Fransen.

Jeg sætter blot de to sidste Stropher hid:

”Så kom, och medan änn Atlanten hviner
af krig och upror hvilkes furiehär
sig hvilat lönskt på blodige ruiner;
blot för at ägga nya mordgevär:
Må folken se: hur, lysande om pannan
med lagens diadem, på egen grund,
vi samle fridens ax, och at hvarannan
en lager bryte från Apollos lund.”

X. Nyrup om et gammelt Svenskt Manuskrift paa Universitetsbibliotheket i Köpenhamn.

Foruden adskillige smaa Kreniker og historiske Romaner, indeholder dette Haandskrift fornemmelig: Sædelæren i Skakspil paa Riim, som er en Oversættelse af en i det tolvte Aarh. af en fransk Dominikanermunk, Jacob de Casolis eller De Cellulis, paa Latin sammenfævet Traktat, kaldet: Ludus schakorum moralifatus, s. Liber de moribus hominum & officiis nobilium virorum, som blev almindelig yndet og oversat i de fleste europæiske Sprog. Den svenske Oversættelses Alder sætter Fors. i Slutningen af det femtende Aarhundrede.

Om Drottning Margaretas Mynt af M. Lader til at være fævet med stor Flid og numismatisk Kundskab. Det er blot denne Dronnings Svenske Mynter her omtales. Thi i denne Førfatters Tanker er det mere end sandsynligt, at Dronning Margareta aldrig, enten i Danmark eller Norge, har ladet slaae nogen egen Mynt. Og derover, siger han, bør man ikke undre sig. I de ældre Eider findes adskillige Regenter, som

rimeligen heller ikke have ladet præge egne Mynter. Man satte den Tid saa meget mindre Priis paa saadan en Kongelig Nøttighed eller Høihed, som det var tilladt baade Biskopper og Byer at holde Mynthus, og man lod derfor aldrig staae sin Formands Stempler itu, hvilke endog siden nyttedes, om behov gjordes; ja man betiente sig endog af uidentigs Mynt. — Men saa usikkert det er, at man nogensinde vil finde af Margaretas Mynter, slagne i Danmark eller Norge, saa soleklart er det, at under hendes Regiering og med hendes Brystbillede, er mere end een Mynt bleven slaget i Overrige; endskient man tillige af disse Mynters Sielendhed og den Mængde af hendes Formands Mynter maa slutte, at Udmyntningen maa være skeet meget sparsomt. — Vor Fors. gaaer nu disse Mynter med kritisk Øie igiennem, og nævner tillige de Skribenter, som have talt om dem. Margaretas første Mynter ere prægede i Prebøe, i al den Tid da Stockholm var besat af Kong Albrekts Tilhængere, efterat Margareta var kommen paa den svenske Throne. Dette tilkiendbegiver det latinske Bogstav O, som i ældre Tider har været brugt baade paa Stadens Maal og Vægt og paa andet, ja endog paa den ældre Mynt. Dette Bogstav, hvis Sider vare saaledes udvidede paa Mynten, at det næsten fik en Kvadratform, har man siden, enten af Enfoldighed, eller for at haane Dronningen, da de Svenskes Hengivenhed til hende begyndte at tiolnes, anseet for Dronningens Mærke, og udtyde som en Beskiemmelse over hende. — Hr. Fors. gjør idelige Betragtninger over Mynternes Gehalt, og over den i disse Tider gængse Myntfod. — Det lader, som man kan vente sig mere af dette Slags fra henns duelige Haand.

Om Steenkul af G. Wad.

Hr. Pr. betragter dette Kul, som ved Brendes vedets Aftagelse er blevet saa vigtig i Deconomien, som Physiker, dels i Henseende til dets Oprindelse, dels til dets Folger. Hvad Steenkullenes Oprindelse angaaer, da finder han, "at de ere vegetabiliske Legemer, som ved heftige Revolutioner ere bleven revne fra deres Fødesteder, nedfalte af Vandet til de lavere Egne, og der ved Hjælp af Svovelsyren, som findes i stor Mængde i de yngre Bierge, og af Vandstoffet, som er blevet decomponeret af Vandet, bleve mineraliserede, i det hiin har forvandlet den vegetabiliske Olie og Harpiks til en Biergolie, denne derimod givet samme en større Overflodighed af brændbar Materie". Og hvad Folgerne angaaer, da viser han, efter Werner, at det er Steenkullene, som levere Brandstof til Jordbrand, til ildsprudende Bierge, til de betydeligste Jordskjelv, og flere vulkaniske Phœnomener.

Försök til bestämmande af Några liklydiga Svenska Ord.

Dette Stykke gier sin Forfatters Skarpsindighed og filosofiske Sprogkundskab Ære, og fortjener at sættes ved Siden af vor Sporons Eenstybdige Danske Ord, saavel i Henseende til Bemærkningernes Nøiagtighed, som til Foredragets Behagelighed, for hvilket Fors. erklærer, at han især har gjort sig Umage. Men det lader ikke til, at vor lærde Naboe sætter den Priis paa vor Landmands Arbejde, som det har vundet hos os, da han ikkun et eneste Sted berører det, og det ganske løseligen (S. 355). Desto behageligere tænker jeg vil det være for danske Læsere, at see nogle Artikler, som begge have tilfældes, ved Siden af

hinanden, for at kunne sammenligne dem. Jeg vælger dertil strax den første Artikel hos Libbek: **Klog, Viis.** Det Svenske oversætter jeg paa Dansk.

"Den Kloge vælger de bedste Midler til sine Hensigter; den Vise vælger de bedste Midler til de bedste Hensigter. Vi sætte Priis paa begges Forstand; men vi hestagte tillige den sidste Villie.

"Den Vise søger Lykkeligheden i Dyden; den Kloge søger den i vedvarende Nydelse af Helsen, Velstand, Frihed og andre udbortes Fordele. Begge handle i de fleste Tilfælde lige. Men af ulige Drivesiedre. Den Første hielper den Nødsiddende for at tilfredsstille sin Samvittighed; den Sidste for en anden Gang selv at blive hiulpen. Ved enhver Opoffrelse har den Første hos sig selv en sikker Belønning; den Sidste eier et vel udregnet Haab, at faae Vederslag uden for sig. Allene den Vise kan med Sindroe bære Ulykke; den Kloge græmmer sig i Modgang over mislykkede Forslag. Mangen Klog har beleet den vise Regulus, som havde større Afstye for Freløshed, end Frygt for Døden".

"Da Wiisdom, men ikke Klogskab forudsætter moralsk Ypperlighed, tillægges Gud den først nævnte Egenkab".

Sporons Pensstydige D. O. I. 20 sammenlignae Concret-Begrebet Klog med Hiin, Listig, Snedig, Trædsk, Underfundig, Lumsk; hvormed det og i det daglige Liv (i det mindste hos os) snarere staaer Fare for at sammenblandes, end Viis. Men han staaer derved ganske andre Synspunkter, end den Svenske Forf.; thi det kommer ved disse Tvetydigheder meget an paa, hvad Begreb der sammenlignes. Man maa derfor ikke andres over, at Sp. Begreb om Klog afviger

fra Libbeks. De kunne begge have Det efter deres forskellige Forestillingsmaade. — Ganske anderledes bliver Bestemmelsen af Klog, naar dette Ord sammenholdes med Viis. Dette seer af Sporon l. c. S. 15 i de abstrakte Begreb Klogskab, Wiisdom, og i mine Tanker meget rigtigere end hos Hr. Libbek, med Tilfidsfattelse af de moralske Forhold, hvilke intet have med Wiisdommens Begreb i og ser sig selv at giøre. Artiklen hos Sporon er vidtløstig, og fortjener at læses og studeres. Jeg vil ikkun anføre et og andet Træk: "Kong Kristian den 3die samlede Riget med Klogskab, og styrede det siden med Wiisdom. Kong Hans turde jeg ikke kalde en viis Konge, men adskilligt og meget i hans Historie vidner om Klogskab". — "Wiisdom kan ikke være uden Indsigt og giennemtænk Kundskab; Klogskab bestaaer allene i Forstandens Skierpelse ved Agtsomhed og Erfaring. Wiisdom er altsaa en Frugt af, at vi indsee og begribe; Klogskab, at vi kjenne, føle, fatte." — Indsigt giør viis; Erfaring klog. En klog Mand veed derfor ofte meget, og en viis Mand indseer meget". — "Wiisdom har med Tingene selv at giøre; Klogskab har med den at giøre, for saavidt den skal tværifattes. Hiin indseer og passer med Tingenes Natur; denne estertænker og passer med Tingenes Forhold til andre Ting. — "Luther var en viis og klog Mand. Hans Wiisdom viste ham, hvad der var rigtigt og urigtigt; hans Klogskab, ferte, ledede og styrede ham. — "Wiisdom er altid Wiisdom. Men det, som paa en Tid er Klogskab, er det ikke strax ogsaa paa en anden; thi Omstændighederne forandre Tingene. Derfor raader Klogskab ofte, at holde Wiisdom tilbage indtil andre Tider og andre Omstændighe-

der. Det var Klogskab, at Kristian den 3die angreb den da værende Kirkeforsatning; thi Tiden og Tingene tillode det. Det var og Klogskab, at Friderik den 1ste ikke gik saa ligesvem; thi Tiden og Tingene tillode det ikke. Sagen selv var altid Visdom'. — Jeg troer ikke, vi have Narfag at bytte disse Betragtninger bort med Hr. Lidbeks.

Jeg seier endnu til Artiklen god, from. Hr. Lidbek tager Ordet beskedelig med, men da dette ikke er Dansk, ubelader jeg det.

"En god Mand vil andre vel, og gjør dem gierne til Fornøielse. En from legger for Dagen sin Bevillighed ved at taale Fornærmelser med Sagtmodighed". — "Den gode søger Glæden ikke blot i egen, men ogsaa i andres Medgang; han affryer Gierrighed og Strengbed, og alle de Laster, hvorved man viser lige Midtighed for egen, som Sorgløshed for andres Bedste. Han eftergiver hellere af sine Rettigheder, end falder besværlig ved at kræve dem nye opfyldte". — "Den fromme vredes ikke over de Lidelser, som tilføies ham; han modtager dem med Rolighed, og ræfker sin Fiende en forsonlig Haand. Fromhed hos den af Naturen hidse kan aldrig nok paaføines; den er Dydens sikkerste Stempel; den er den tydeligste Prøve paa Pligtens Seier over Sandfælsighedens Attraa. Fromhed hos den Phlegmatiske er ikke i denne Grad agtvaerdig; hans Fornuft anvender mindre Stykke for at undertrykke en mindre levende Følelse".

Eporon 2det Binds 1ste Stk. Godhed, Fromhed.

"God er den, som ikke kan gjøre ondt; From den, som endog kan taale ondt. Begge ønske inderlig det gode, men hiin virker dertil, Denne ikke." — "En god Mand er altid tillige en

nyttig Mand, en from Mand ikke altid; thi et stille Varsen bestemmer den Frommes Sindsmærke, men en vis Driftighed er fornøden for den, som skal i rigtig Mening kaldes en god Mand." — "Gud er god. Men Fromhed kan ikke efter vort Sprog og dets Talebrug, siges om Gud." — "Fromhed hos et Barn er en Berømmelse; men det er og vist, at man ikke tænker megen Virksomhed hos Barnet". — "Godhed bestaaer da i virksom Attraa til det Gode; Fromhed i rolig Glæde over det Gode, men ogsaa tillige i taalig Tilfredshed med det Onde".

Ogsaa i Henseende til disse Ordts Bestemmelse foretrækker jeg Eporon; saa megen Prais jeg i det øvrige sætter paa Hr. Lidbeks Arbejde, hvoraf jeg lover mig, ogsaa for det danske Sprog, Fordele.

Recensionerne, som udgiøre den mindre Deel af det Skandinaviske Museum, gaar jeg forbi, da jeg ikke finder, at de staae her efter nogen vis Plan, enten for at indhente de Skrifter, som af andre Recensenter kunde være forbigangne, og dog fortiente at bekiendtgjøres, eller for at lade Skribenter vederfares den Ret, som maastee andre Recensenter havde nægtet dem. Min første Mening er bleven bestyrket, at denne Artikel staaer her for at variere Samlingen, og skaffe den ved en Modeartikel desto mere Indgang.

V.

Philosophisk Examen i October.

A. Philosophisk Prøve.

Den 3die October.

Knud Niamshard Lrn. Laudab.

Otto Bull Laudab.

Gottfred Vermund Heinrich Haud illaud.

Christ. Wilhelm Guldbrand Laudab.

Benjamin Heiberg Laudab.

Gerhardt Toldorf Laudab.

Pet. Nicolai Frost Laudab.

Nicolai Wille Haud illaud.

Jens Nyning Laudab.

Povel Helken Laudab.

Henrich Hermansdorf Laudab.

Pet. Johansen Katstrup Laudab.

Den 5te Octb.

Christ. Frid. Aug. Lehman Laudab.

Wilh. Aug. Uldall Laudab.

Ove Guldberg Arctander Laudab.

Hans Storm Laudab.

Frid. Wilh. Vorthig Laudab.

Abt. Hesselberg Laudab.

Lorents Christ. Boyesen Laudab.

Hans Christ. Brestrup Haud illaud.

Andreas Boye Laudab.

John Johnsen Laudab.

Laurits Spandet Vogelius Haud illaud.

Michael Klauer Non contemn.

Den 8de Octb.

Nicolai Olivarius Laudab.

Mogens Pet. Nellesman Laudab.

Carl Adolph Weinholt Haud illaud.

Otto Christ. Hegelund Laudab.

Lorents Thorstensen Haud illaud.

Hans Michael Standrup Haud illaud.

Andreas Hoff Haud illaud.

Nic. Johan Knudsen Laudab.

Pet. Jablonky Haud illaud.

Marcus Plesner Laudab.

Den 10de Octb.

Christ. Frederich Helgerud Laudab.

Hans Jacob Scheel Laudab.

Joh. Stephan Carlsen Haud illaud.

Christ. Fred. Thueseng Haud illaud.

Fred. Wilhelm Pechyle Laudab.

Fred. Carl Sophus Borcksenius Laudab.

Den 16de Octb.

Tonnes Detlev Koeffilde Laudab.

Andreas Winge Laudab.

Jens And. Møller Laudab.

Peter Gierup Haud illaud.

Joh. Andreas Wiberg Non contem.

B. Philologisk Prøve.

Den 1ste October.

Jens Møller Laudab.

Pet. Vorneus Junghans Laudab.

Nicolai Olivarius Haud illaud.

Johan Holsterman Laudab.

Pet. Tetens Hansen Laudab.

Joh. Torp Hansen Laudab.

Joachim Angell Laudab.

Jens And. Jessen Laudab.

Michael Pagh Fenger Laudab.

Jac. v. d. Lippe Parelius Laudab.

Otto Christ. Hegelund Laudab.

Lorents Thorstensen Laudab.

Joh. Michael Randrup Haud illaud.

Andreas Hoff Haud illaud.

Andreas Teitman Laudab.

Den 2den October.

Andreas Aagesen Laudab.

Thomas Møller Laudab.

Jens Lemvig Haud illaud.

Greg. Hen. Jens Brun Haud illaud.

Peter Sierup Haud illand.
 Hans Jacob Scheel Laudab.
 Fred. Carl Sophus Dorchsenius Haud illand.
 Marcus Plesner Laudab.
 Fred. Vagger Lütken Laudab.
 And. Carl Lütken Laudab.
 Stephan Müller Laudab.
 Fr. Holmsted Paludan Laudab.
 Rasmus Cordsen Laudab.
 Georg Jørgensen Laudab.
 Peter Heiberg Laudab.

Den 4de Octb.

Peter Both Laudab.
 Frederich Hasler Laudab.
 Joh. Henr. Hasler Haud illand.
 Povel Gaarder Laudab.
 Pet. Poth. Worsøe Laudab.
 Jens Dons Kaarsberg Haud illand.
 Henr. And. Borch Laudab.
 Niels Worch Laudab.
 Niels Ancheresen Secher Laudab.
 Johan Garman Laudab.
 Ole Christ. Bierre Laudab.
 Joh. Casp. Bierre Laudab.

Den 6te Octb.

Fred. Aug. Schanheyder Laudab.
 Carl. Fred. Billy. Krebs Laudab.
 Jb. Christ. Valeur Non contem.
 Pet. Joh. Norman Haud illand.
 Hans Jac. Vest Raahauge Haud illand.
 Ern. Frid. Carl Hoff Laudab.
 Ole Falch Binding Laudab.
 Finnor Magnussen Laudab.
 Ole Christ Ravn Haud illand.
 Nic. Seterslev Evede Laudab.
 Jens Gram Laudab.

Den 9de Octb.

Valent. Pet., Seidelin Laudab.
 Dav. Niels Dorph Seidelin Laudab.
 Fred. Lud. Ch. Penge Rosenorn Laudab.
 Joh. Otto Aug. Ballr Haud illand.
 Joh. Georg Zahnsen Laudab.
 Diderich Dolth Laudab.
 Hans Albr. Seerup Laudab.
 Christ. Damianus Møldrup Haud illand.
 And. Christop. Gudme Laudab.
 Fred. Nic. Rummel Laudab.
 Jens Erichsen Braae Laudab.
 Ole Mag. Bierregaard Laudab.
 Joh. Godske Willemoes Laudab.
 Jens Mørch Parelius Laudab.
 Chr. Carl Wynster Laudab.
 Peter Galthen Laudab.

Den 11re Octb.

Carl And. Evers Laudab.
 Lorents Schou Haud illand.
 Jens Zeuthen Keiniche Haud illand.
 Simon Christ. Schiøtz Laudab.
 Søren Detlev Hansen Laudab.
 Peter Melchior Haud illand.
 Hans Chr. Fieldding Haud illand.
 Nels Kefsbeck Høwing Laudab.
 And. Carl Vech Haud illand.
 Jørgen Jacob Meldall Haud illand.
 Asser Ipsen Haud illand.

Den 15 Octb.

Povl Egede Glahn Laudab.
 Christ. Budtz Laudab.
 Hans Christop. Werthelsen Haud illand.
 Joh. Mich. Gottschalch Laudab.
 Nels Nielsen Haud illand.
 Johan Buschman Laudab.

Leop. Hartv. Rasmussen Haud illaud.
 Christ. Kierniff Haud illaud.
 Christ. Lange Laudab.
 Hans And. Myhre Laudab.
 Povel Arngriimsen Laudab.
 Joh. Lorents Selmer Non contem.
 Thomas Sev. Hansen Haud illaud.

Den 16 Octb.

Benjamin Math. Messer Laudab.
 Vilh. Friman Korn Christie Laudab.
 Jacob And. Laann Haud illaud.
 Isach Kras Smith Laudab.
 Edvard Hagerup Haud illaud.
 Iver Leganger Haud illaud.
 Jens Pet. Frane Laudab.
 Carl Jac. Wald Schwentgen Laudab.

Iblandt dem, som have underkastet sig den Philosophiske Examins, saavel philosophiske som philologiske Prove, bleve folgende 21 offentlig indkaldte for Consistorium og beramte:

Otto Bull.
 Jens Møller.
 David Nic. Dorph Seidelin.
 Peter Bornaus Junghans.
 Tonnes Detlev Koeskilde.
 Friderich Aug. Schönheyder.
 Carl Andreas Evers.
 Lorents Christian Boyesen.
 Benjamin Zejberg.
 Christian Carl Mynster.
 Nic. Anchersen Secher.
 Valentin Pet. Seidelin.
 Andreas Aagesen.
 Johan Solterman.
 Knud Ramshard Ørn.

Povel Gaarder.
 Christian Vilh. Guldbrand.
 Christ. Friderich Zelgerud.
 Christ. Fridr. Aug. Lehman.
 Johan Rünning.
 Vilh. August Uldall.

VI.

Theologisk Embeds = Examen i October
 Maaned 1798.

Den 22de.

Gothofredus Schmidt Schonau, født i Kiebenhavn 1776. Laudab.
 Gasparus Gothofredus Dietche, født i Kiebenhavn 1773. Haud illaud.

Den 25de.

Thomas Andreas Worup, født i Grenaae i Jylland 1771. Non contem.
 Isaacus Fleischer, født i Bergens Stift 1772. Non contem.

Joannes Ravn, født i Viborg Stift 1776. Non contem.

Den 26de.

Christianus Blørn, født i Viborg Stift 1768. Laudab.
 Fridericus Brandt, født i Trygels Præstegaard i Langeland 1773. Haud illaud.

Den 29de.

Fridericus Øvre, født i Koeskilde 1777. Laudab.
 Oligerus Møller, født i Landsbyen Nabye i Spen 1774 Haud illaud.
 Janus Holst, født i Tronhiem 1772. Non contemendus.

Den 30te.

Ufias Arnoldus Dyffel Sadolin, født i Hinge Præstegaard i Aarhus Stift 1775. Laudabilis.

Den 1ste November.

Haguinus Hanneftad, født i Christiania Stift 1772. Haud illaud.

Henricus Schou, født i Aalborg Stift 1776. Haud illaud.

Henricus Smith, født i Laurvigen i Christiania Stift 1771. Non contemn.

Den 2den.

Christianus Ludovicus Sinding, født i Skulleløv Præstegaard i Sjælland. Laudab.

Jacobus Andreas Wille, født i Sillejord Præstegaard i Christiansands Stift 1777. Laudabilis.

Nicolaus Holbroe, født i Fridericia 1771. Laudabilis.

Den 5te.

Severinus Mandrup, født i Aalborg Stift 1769. Haud illaud.

Martinus Nicolaus Møller, født i Kiøbenhavn 1772. Haud illaud.

Matthias Arelius Neuse, født i Landsbyen Allerup i Fyen 1772. Non contemn.

VII.

Kongelige Rescripter og Cancellie = Breve for 1798.

Det danske Cancellies Skrivelse af 12 Januarii 1798: at Studiosus Spren Meldahl, som formedelst Eygdom ikke har kunnet opfylde den

ham paaiggende Pligt, at indstille sig til Examen philosophicum i October Maaned, maa endnu beholde Regentsen og Communitetet, naar han til næstkommende April Maaned d. N. afsløver den endnu tilbageblaaende Deel af denne Examen.

Dito af samme Dat. lige Bevilling for Studiosus Gudmund Biarnesen Scheving.

Dito af 19 Jun. at Stud. juris Johan Vilhelm Hansen, maa fremstille sig til latinisk juridisk Examen, uden i Forveien at underkaste sig den filosofiske Examens philologiske Prove.

Kongl. Res. af 26 Jan. saaledes lydende: "Vor synderlige Bevaagenhed! Da Vi efter en af Patronen for Universitetet i Vor Kongl. Residentsstad Kiøbenhavn, Vor elskelige Kiære Svigersøn, Hs. Durchlaetichhed Hertugen af Augustenborg til Os indgivne Foreskilling, allernaadigst have resolveret, som følger: 1) Forslaget at udnævne en Assessor Consistorii extraordinarius skal udsættes indtil videre. 2) Professor Schlegel skal tiltræde den ved Professor Colds Afgang fra Universitetet ledigblevne Løn, i alt 300 Rdlr., fra 1ste Jan. sidstleden af at regne. Desforuden skal han nyde Overskuddet af Generalauditer Nørregaards Corpus, indtil den Sum 300 Rdlr. aarlig, dog skal han ikke være berettiget til at giøre Paastand paa Godtgjørelse, isald dette Overskud et eller andet Nar ikke skulde kunde udbringes til 300 Rdlr. 3) Professor Schlegel skal i Betragtning af, at han i et og et halvt Nar har paataget sig afgangne Prof. Suedorffs Partes, som vare hans Embede uvedkommende, forundes en Gratification af 400 Rdlr., som skal tages af Prof. Colds siden 1794 besparede Gage, og skal Patronen for Kiøbenhavns Universitet være bemyndiget desangaaende at correspondere med Vort Finantscolligium. 4)

Adjunctus Hurrtharck skal bevilkes til Professor Juris extraordinarius, med den Løn Professor Schlegel hidtil har nydt, hvilken Løn skal begynde fra 1ste Januari sidstleden af at regne; hvorfor Vi under Dags Dato for ham have ladet udfærdige den i denne Henseende fornødne Bestalling, og 5) Adjunctembedet skal ved Concurs igien bestattes, og haver Patronen med det første at indkomme med nærmere Forslag anlangende dens Indretning: Saa give Vi Eder hermed saadan Vores Bille og Befaling tilkiende, paa det at I Eder derefter allerunderdanigst kunde vide at rette o. s. v."

Ved Rescript af 27 Februarii s. A. er Informator Degen-hos H. S. Prinds Frederich Ferdinand fritaget fra den i Skoleforordningen befalede Magisterconferents, hvorimod han offentlig skal forsvare en Afhandling, for derved at erholde Magistergraden, og den dermed forbundne Værdighed af Doctor Philosophiae *).

*) Dersom man i denne Resolution vil hænge ved Ordet Værdighed, og slutte at ingen Værdighed er forbundet med Magistergraden, men blot med dens Accessorium af Doctorat i Philosophien; hvo vil da fortanke vore Magistre, at de heller vil kaldes med det Navn som giver dem Værdighed. Men jeg igientager, hvad jeg i forige Aargangs sidste Hefte S. 189 a) har ønsket, at det Kongelige danske Cancellie vilde meddele det philosophiske Facultet nogen bestemt Forfrisk i denne Henseende.

Deti Kongl. danske Cancellies Skrivelse af 10 Marts: at de 130 Rdlr. aarlig, som hidindtil have været Professorerne Baden og Woldike, som Consistorii Secretærer af den Kongl. Kasse bevil-

gede i Godtgjærelse for Krummerup Kongetiende, maa tillægges Consistorii Secretærambede, indtil Prof. Bernth ved Døden afgaer, og kan samme altsaa fra den Tid af, at de for Prof. Woldike have ophørt, udbetales til Quæsturens Fuldmagtig *).

*) Med disse Penge har det denne Sammenhæng: Da Prof. Baden i Aaret 1789 efter afg. Prof. Geus tiltraadte Secretariatets Forretninger og Emolumenter ved Universitetet, maatte han give Slip paa hvad han hidindtil som Prof. Eloquentiæ ord. havde oppebaaret, deels af den Kongl. Kasse, deels andensteds fra, eftersom de Uordener, som det fra ældgamle Tider vedtagne Designationssystem havde indført i Besordringsvæsenet ved Univers., ikke tillod, at han strax kunde nyde den Løn, som i Følge Universitetets Fundats og statuta academica ere tilslagne hans Embede som Prof. Eloq. ord. Det var altsaa naturligt, at han reclamerede de Indtægter og Emolumenter, som lovligen tilkom Secretariatet, eller Godtgjærelse for saadanne, som paa een eller anden Maade derfra vare bortkomne. Dette sidste var Tilfældet med Krummerups Kongetiende, hvis Indtægt var for en Deel Aar siden afstaaet til Hr. Prof. Bernth, Rector paa Herlufsholm, som i mere end 40 Aar har haft Designation paa et Professorat, hvilket som helst, i det philosophiske Facultet, hvortil han ogsaa havde meldt sig ved hver Vacance, men blev tilfældt afkiøbt fra videre Prætensioner, vad at modtage oftmeldte Tiende paa Livs og Embedstid, hvormed vedkommende Professor kunde være vel tjent, da han saa

meget tilbligere kom til Lønning ved Univer-
sitetet. Ved denne Transaction er denne
Tiendes Oppbørsel i Natura kommen fra
Secretariatet paa denne Mandes Livstid.
Til Giengjeldelse for samme blev Prof. Sa-
den, som uden Designation indkom ved Uni-
versitetet, af den Kongl. Kasse bevilget 130
Rdlr. aarlig, som ventelig var det Tienden
paa denne Tid indbragte, og samme Bevilg-
ning blev udstrakt til hans Eftermand i Se-
cretariatet Prof. Woldike. Men i Folge
den Forandring, som nu er gjort med Se-
cretarii Lønning og Secretariatets Indkom-
sters Administration, er denne Indtægt nu
hiemsfalden til Qvasfluren.

Kongl. Bevilling af 16 Marts: at J. Ly-
ders, som agter at tage den juridiske Embeds-
examen paa Latin, maa fritages for den philo-
sophiske Examens philologiske Deel *).

*) En nye Grund, saavidt jeg erindrer, for
juridiske Candidater til at befrie sig fra den
philologiske Prøve. Men burde da ikke de,
som, fordi de agte at tage den juridiske Exa-
men paa Latin, fritages fra den philologiske
Prøve, fortiene særdeles at anbefales til de
Hr. juridiske Examinatorer, for at paasee-
deres latinske Sprogkyndighed, da latinsk
juridisk Examen for dem synes tillige at skulle
være Examen, i det mindste i den latinske
Philologie.

Kongl. Bevilling af 10 April for 12 Candida-
ter, som have forsomt at lade sig examinere i He-
bræisk ved den philologiske Prøve, at de i den til-
stændende philologiske Examen, maa indhente det
forsømte; dog at den Character, som enhver af
dem derfor erholder, ikke taber sin Virkning til at

nedsette den forhen bekomne Høvedcharacter, isald
den havde virket saaledes, naar den forhen havde
været given i den philologiske Prøve.

Cancelliets Skrivelse af 14 Juli, hvorved
bekiendtgjøres, at H. M. har forundt den ved det
Kongl. Gesandtskab i Rastad employerede Prof.
Eggers efter Congressens Slutning at foretage i
egne Anliggender en Reise igiennem Schweiz,
Frankerig og Tydskland paa 4 Maaneder.

Kongl. Rescript af 24 Augusti, hvorved til-
kiendegives at tilligemed Prof. Woldike som af
Consistorium var bragt i Forslag, Professorene
Vahl og Viborg ere udsævnte til Directører af
den botaniske Have.

Kongl. Bevilling af 28 September, at Stu-
diosus Enevold Vilhelm Berregaard maa an-
tages til latinsk juridisk Examen, uagtet han ikke
i Forveien har underkastet sig den philosophiske
Examens philologiske Deel.

Det danske Cancelliets Skrivelse af 12 Octo-
ber, at Discipelen Christian Henrich Pontop-
pidan i Aalborg latinske Skole maa, efter derom
giorte Ansøgning dimitteres til examen artium,
uagtet han endnu ikke har opnaat den ved Forordn.
angaaende de latinske Skoler befalede Alder af
17 Aar.

VIII.

Latinsk juridisk Examen i Juli Maa-
ned 1798.

a) Theoretiske Prøve.

Lieutenant John Rietelsen Melstedt Laudab.
Andreas Andersen Laudab.

Friderich August von Linstow Laudab.
Niels Funderup Haud illaud.
Lorenz Hieronimus Wiimh Laudab.
Joachim Christian Zuul Haud illaud.
Julius Friderich Ludvig Lüders Laudab.
Niels Bang Laudab.
Peter Henningsen Laudab.

b) Praktiske Prøve.

Kopiist Rasmus Allgaard (Junii 1794) Laudab.
Friderich August von Linstow Laudab.
Andreas Andersen Laudab.

Dansk juridisk Examen i Julii Maaned.

a) Theoretiske Prøve.

Lieutenant Christopher Steenersen. Beqvem.
Lieutenant Peter Moth. Ei Ubeqvem.
Ole Tønder. Ei Ubeqvem.
Jonas Lie. Beqvem.
Matthias Hagerup Stabel. Beqvem.
Andreas Friderich Hiort. Beqvem.
Jacob Aagaard. Beqvem.
Hans Christian Høyberg. Beqvem.
Lieutenant Thomas Glückstadt. Beqvem.
Rasmus Palludan. Beqvem.
Johan Ernst Meidell. Beqvem.
Rasmus Anthon Funch. Beqvem.

b) Practiske Prøve.

Ole Tønder. Temmelig Vel.
Jonas Lie. Vel.
Matth. Hagerup Stabel. Vel.
Andreas Friderich Hiort. Vel.
Jacob Aagaard. Vel.
Hans Christian Høyberg. Vel.

Erhardt Borch (October 1797). Temmelig Vel.
Jacob Sigfred Hasse (April 1798). Temmelig Vel.
Thomas Nyssum (April 1798). Vel.
Lieutenant Thomas Glückstadt. Vel.
Rasmus Palludan. Vel.
Johan Ernst Meidell. Vel.
Rasmus Anthon Funch. Vel.

Latinsk juridisk Examen i October Maaned.

a) Theoretiske Prøve.

Friderich Christopher Grev Trampe Laudab.
Peter Alberg Laudab.
Peter Georg Jørgensen Laudab.
Lorenz Selmer Haud illaud.
Hilmar Meinike Krog Laudab.
Thomas Holst Winther Haud illaud.
Ole Tidemand Haud illaud.
Paul Christian Holst Laudab.
Nicolai Christian Lindgreen Laudab.
Carl Friderich Paul Manthey Laudab.

b) Praktiske Prøve.

Fr. Christ. Grev Trampe Laudab.
Claus Christian Schiønning (April 1798)
Laudab.

Dansk juridisk Examen i October Maaned.

a) Theoretiske Prøve.

Jens Benzon Kieler. Ei Ubeqvem.
Ole Iversen. Beqvem.
Friderich Friderichsen. Beqvem.

b) praktiske Prøve.

Ole Jversen. Vel.

Friderich Friderichsen. Temmelig Vel.

Michael Leigh Schmith (Januarii 1798). Temmelig Vel.

IX.

Dødsfald.

1) Den 3die Novb. døde Justitsraad, Høiesterets Procurator og Borgemester P. Udall, i en Alder af 55 Aar. En Mand, der vel ikke har gjort sig synderlig bekendt ved trykte Skrifter, (naar man undtager de saa som tillægges ham i Worms lærde Lexicon, hvoraf dog intet bærer hans Navn), men hvis skriftlige Deductioner i nogle vigtige Processager have løbet om fra Haand til Haand, og bestyrket den Tanke, man af hans mundtlige Foredrag i Skranterne havde, ikke alle om hans Talergave og practiske Lovkyndighed, men ogsaa om hans grundige Indsigt i Philosophie og Statsret. Hans smukke Bogsamling, der i Bøgers Antal og Valg ikke skal have givet nogen privat Bogsamling efter, uden den submisse, vidner ogsaa om hans Agt for Kundskab og Riialighed til Videnskaber. I hans Studenteraar havde han Plads paa Efersens Collegium som Jurist, og har i den Anledning legeret en Capital af 300 Rdlr., hvis Rente oppebæres af den ældste Jurist

i Stiftelsen. Derom har jeg paa et andet Sted talt.

2) Den 26de November døde N. N. Trant, Conferentsraad og Erdeputeret i det Kongelige General-Toldkammer, gammel 61 Aar. Denne Mand, siønt fremmet, ustuderet, og fra sin første Ungdom af i en Bane langt fra den literariske, har tildraget sin Person en Opmærksomhed i det danske literariske Publicum, som gjør ham fortient til her at omtales. Ham var det, som ved en tyk Afhandling: über Schulen und Schulanstalten in Dänemark 1789 (hvilken han efter Høieres Indgivelse formeentes at have opsat) beredte Publicum paa den Reformation i vort hele Skolevæsen, som i adskillige Aar har været, og endnu er i Giøre. Som den vigtigste Folge af dette Skrift, ansaae man den kort derefter nedsatte Commission over Universitetet og de lærde Skoler; hvori han fik Sted. Thi da han havde antaget, at det hele Skolevæsen hørte til Universitetet, som havde Midler nok til at anlægge og underholde alle de til dets Forbedring endnu manglende Indretninger, naar Universitets-Godset blev solgt og Professorerne satte paa fast Sold; og at den Kongelige Kasse ikke maatte besværes med flere Udgifter til denne Forbedrings Ivarksættelse, "esref som Kongerne og det Kongelige Huus havde allerede gjort saa meget for Videnskaberne, allerede anvendt saa betydelige Summer paa Universitetet, at intet mere turde kræves" *), saa var det na-

*) Naar man taler om de Stikninger, som Kongen og det Kongelige Huus har gjort til Universitetet, mon man da ikke burde giøre Forskiel paa dem som komme fra Kongerne for Souveraniteten, og dem som komme fra de souvereane Konger? og mon de første ikke burde behandles som andre privat Legater, især de der have deres Udspring fra Kongernes Domæner, som vare deres private Eiendom. Og hvad de sidste angaaer, kan man da om Videnskaberne mere end om andre Stats-Besværens Grene sige, at de have faaet, hvad de nu og i al Evighed behøve til deres Fremtard? Nøber saadan Paastand ikke mere den fæielige Financier, end den nidfiære Videnskabsmand?

fulst, at naar denne Plan skulde kværkfattes, man da maatte begynde med Universitetets Reform, om ikke for at opnaae literariske, saa dog oeconomicke Forbedringer. Endstundt man nu under dette Arbejde fandt meget anderledes, end sal. Trant af Mangel paa local Kundskab havde forestillet sig det; saa har dog hans Afhandling givet Leilighed til, at det Mærke, som hidindtil havde lagt over Universitetets Indretning, er i mange Stykker blevet oplæret, og en fri Mark aabnet for adskillige vigtige Forbedringer, saavel ved Universitetet, som ved vort hele Skolevæsen; og i denne Henseende fortjener hans Navn at blive i Agt hos Efterfølgten. I det øvrige var han en virksom og tænksom Mand, og havde i sin tidlige Ungdom skaffet sig en god Øvelse i det, skiont for ham fremmede, danske Sprog, hvilket han skrev med Lethed og Elegants. Derpaa gav han Prøver ved det egentlige Tillæg til Adresse-Contoirtets Efterretninger, han begyndte at udgive i Aaret 1767, da han og jeg efter sal. Agent-Holks Anmodning bleve enige om, han at udgive et Blad egentlig af moralsk Indhold, jeg et Blad maanedlig af critisk Indhold, som skulde følge med Adressecontoirs-Efterretningerne. Mit Blad blev efter et Aars Forløb forvandlet til den Kritiske Journal. Hvorlange det egentlige Tillæg holdt ved, er mig ubevidst. De saa Stykker jeg deraf har seet, giøre deres Udgiwers baade Indsigt og Hierte Væ.

3) Den 1ste December døde Hr. Michael Gottlieb Birkner, hidtil residerende Capellan i Corsøer, og nytil kaldet til Sognepræst for Bemmelov og Hammershei Menigheder i Siælland, i en Alder af nogle og 40 Aar. De Bevægelser, denne Mand's Skrift om Trykkesfriheden, have gjort i

Publicum, saavel det lærde, som ulærde, og den almindelige Høiagtelse, hans Skribenttalenter have forhvervet ham hos Alle, endog dem som ikke kunde underskrive mange af hans Meninger i Politisk, Moral og Religion, ere i alt for friske Minde, end at jeg her skulde behøve at forny Erindringen derom. Hans Død er et virkelig Tab for vor Literaturs Hæder, som savner i ham en lærd og selvstændig Mand. Det gode Råd, han saa Dage for sin Død blev kaldet til, beviser at Regjeringen ved at adskille Embedsmanden fra Skribenten, og ikke vil, at hin skal undgælde for dennes Paradorer, naar disse ingen Indskyldelse have paa hans Embeds Førelse. Denne Regjeringens Medfart giendriver tilfulde nogle navnløse Skrigeres ondskabsfulde Insinuationer, som om Birkner aldrig kunde vente sig nogen videre Befordring, og som om han alt længe havde sagt forgiæves.

X.

Gave til Universitetet.

Frue Conferenceraabinde Korbøll har ved Skrivelse af 7de Sept. tilmeldet Consistorium, at hendes sal. Mand ved sin sidste Villie har skænket sit hele Herbarium, tilligemed nogle Haandskrifter, Botaniken angaaende, til den botaniske Have, og begjæret, at nogen paa den botaniske Haves Begjæret, at nogen paa den botaniske Haves Begjæret maatte udværges og befuldmægtiges til at modtage samme.

XI.

Tale holden paa Universitetet i Anledning af Luthers Reformation og Universitetets Forbedring ved Christian den Tredie.

Denne Tale blev i Aar holden den 30 Novbr. af den overordentlige Professor i Lovkundigheden Hr. Hurrigkarl, som forestillede nogle af de Fordele, som Staten har haft af Christendommens Reformation ved Luther.

Til denne Tale intimerede Taleren selv efter Sædvane ved et latinsk Indbydelseskrift paa 22 Sider 4to, hvori han meddeler et Udtog af de gamle norske Kongers, fornemmelig Hagen Adelskeens og Magnus Lagabæters, saavel som Christian den 4des Love, det norske Sæ-Krigsvæsen betræffende, og hvad de have forestrevet om Krigsfløibes Bygning, Udrustning, Bemanding, o. s. v., for at kunne sammenlignes med vore Tidens ueget forskellige Adfærd i dette Stykke.

XII.

Den arnamagnæiske Commission.

I Afgangne Kammerherre Suhms Sted har Hs. Majestæt efter det danske Cancellies Forestilling udpevnt til Medlem af den arnamagnæiske Commission, Statsraad Keiersen, Deputeret i det danske Cancellie.

Denne Commission bestaaer saaledes for nærværende Tid af følgende Medlemmer: Hr. Conferentsraad Eward Colbjørnsen, Deputeret i det Kongelige Rentekammer, Hr. Conferentsraad Schou, Deputeret i det danske Cancellie, nys-

nævnte Hr. Statsraad Keiersen, Hr. Justitsraad og Rector Thorlacius, tilligemed de tvende det magnæiske Legats Ephorer, Professorerne Abbr. Kall og Jacob Baden. Secretariatets Forretninger besørger af Justitsraad og Geheimarchivar Thorckelin.

I Commissionens sidste Forsamling den 5te Dec. blev i de afdøde Stipendiariorum Sted valgte tre nye Stipendiarii, nemlig Hr. Theodorus Thorlacius med 120 Rdlr. aarlig Stipendium, og de Hrr. Biarn Vigfusen og Arne Sivertsen, hver med 80 Rdlr. aarlig. Og blev det dem paalagt at arbejde under Hr. Justitsraad Thorlacius paa at conferere de gamle norske Loves Haandskrifter, hvilke Commissionen efterhaanden agter at udgive.

XIII.

Tillæg til Beretningen om Erccardinal Borgia, i denne Aargangs andet Hefte.

Det vil være Læsere af disse Blade, som af min Beretning i denne Aargangs andet Hefte, have lært at kende Erccardinal Borgias Fortienester af danske Kæssende, og den Med Manden ved Urolighederne i Italien er geraadet i, klart at erfare, at Hans Majestæt Kongen af Danmark har tillagt ham en aarlig Pension af 800 Rdlr., tilligemed et Gratiale af 200 Rdlr.

Indhold af Universitetsjournalens fette Aargang 1798.

Første Hefte.

I. Fortegnelse paa de Candidater som i Aaret 1797 ere indskrevne ved Akademiet	S. I
II. Kongens Fødselsfest, samt ved den Leilighed uddeelte Præmier til de Studerende, og udsatte Præmierterier for d. Aar	S. 8
III. De Høpneriske Legater	S. II
IV. Fortegnelse paa Alumni Communitatis Regiæ	S. 19

V. Fortegnelse over Alumni Collegii Regii	S. 21
VI. Hr. Doctor Begtrupps Beretning om sin nyelig fuldendte Udenlandsreise, i et Brev	S. 23
VII. Det Kestgaardiske Legat til et nyt Professorats Oprettelse ved Kjøbenhavns Universitet	S. 29
VIII. Theologisk Embeds-Examen i Januar	S. 41